

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.07 - МР. 1739 «С» 2020.12.11. 020. ПЗ

УТКА БОГДАН СЕРГІЙОВИЧ

2021 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

НУБІП України

УДК: 336.02:631.11

ПОГОДЖЕННЯ

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Декан економічного факультету

Завідувач кафедри фінансів

НУБІП України

Діброва А.Д.

Давиденко Н.М.

(підпис)

(підпис)

2021 р.

2021 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НУБІП України

на тему

«Управління прибутком аграрних підприємств»

Спеціальність (напрямок підготовки) 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

НУБІП України

(код і назва)

Гарант освітньої програми

д.е.н., професор

Худолій Л.М.

(підпис)

(ПІБ)

НУБІП України

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

Буряк А.В.

(ПІБ)

(підпис)

Виконав

Утка Б.С.

(підпис)

(ПІБ студента)

НУБІП України

Київ 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

д.е.н., проф. Давиденко Н.М.
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (ПІБ)
«   » 2020 р.

ЗАВДАННЯ

НА ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ

Утка Богдану Сергійовичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність (напрямок підготовки) 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Тема випускної бакалаврської роботи: «Управління прибутком аграрних підприємств»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від 12 жовтня 2020 р. № 1739
”С”

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2021.11.01

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до випускної бакалаврської роботи:

Баланс підприємства та його фінансова звітність

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретико-методичні основи управління прибутком підприємства
2. Аналіз ефективності управління прибутку ТОВ «Агро-плюс»
3. Шляхи удосконалення системи управління прибутком аграрних підприємств

Перелік графічного матеріалу (за потреби)

Дата видачі завдання «15» жовтня 2020 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

(підпис)

Буряк А.В.

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до
виконання

(підпис)
студента

Утка Б.С.

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота на тему: «Управління прибутком аграрних підприємств» складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, і викладено на 91 сторінках комп'ютерного тексту, що містить 22 таблиці та 17 рисунків.

Метою роботи є узагальнення та систематизація теоретико-методичних засад розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення системи управління прибутком підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних засад та практичних рекомендацій щодо управління прибутком аграрних підприємства.

Об'єктом дослідження процес управління прибутком аграрного підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених у роботі завдань використовувалися сукупність загальнонаукових і специфічних методів: методи теоретичного узагальнення (при визначенні сутності поняття управління прибутком); економіко-статистичний методи (при дослідженні фінансово-економічних результатів діяльності); балансовий метод (при оцінці структури прибутку підприємства та основних джерел його формування); економіко-статистичний метод (при розрахунку планових показників прибутковості діяльності підприємства); та інші.

Робота складається з вступу, трьох розділів і висновків та пропозицій. В першому розділі розглядаються теоретичні підходи до визначення поняття «управління прибутком підприємства», визначено фактори, що на нього впливають. У другому розділі проведено аналіз системи управління прибутком підприємства, визначено ефективність його використання. В третьому розділі обгрунтовано шляхи удосконалення системи управління прибутком підприємства.

Ключові слова: ПРИБУТОК, УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ

ЗМІСТ

ВСТУП 6

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА 9

1.1 Теоретичні основи управління прибутком підприємств 9

1.2 Фактори, що впливають на прибутковість підприємства 17

1.3 Методика оцінки ефективності управління прибутком
підприємства 24

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ПРИБУТКОМ ТОВ «АГРО-ПЛЮС» 30

2.1 Фінансово-економічна характеристика підприємства
ТОВ «Агро-плюс» 30

2.2 Аналіз формування прибутку підприємств 40

2.3 Оцінка ефективності використання прибутку
підприємства 49

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ 60

3.1 Обґрунтування пріоритетних напрямів підвищення
прибутковості підприємств 60

3.2 Основні резерви підвищення прибутку підприємства
ТОВ «Агро-плюс» 68

3.3 Застосування фінансового планування з метою
підвищення прибутковості аграрних підприємств 77

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 84

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 87

ВСТУП

В сучасних умовах господарювання прибуток є найважливішим фактором ефективної діяльності суб'єкта господарювання, який визначає кінцевий результат діяльності та є основним джерело зростання активів. При цьому, з кожним роком, рівень сформованості фінансових результатів аграрних підприємств погіршується. Варто відмітити, що перед кожним суб'єктом господарювання стоїть завдання отримати від своєї діяльності максимального розміру прибутку, але такий ефект ймовірний лише за умови ефективного розподілу ресурсів та забезпечення управління результатами діяльності.

Розмір прибутку залежить під впливу багатьох різних факторів та відображає всі напрямки діяльності компанії. Завдяки цьому прибуток можна аналізувати, планувати, прогнозувати з метою підвищення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта.

Актуальність обраної теми насамперед пов'язана з тим, що прибуток є однією з основних характеристик діяльності підприємства, а ефективне управління ним є основою управлінської діяльності на підприємстві.

Прибуток є джерелом відновлення фінансових ресурсів компанії. Збільшення зазначеного показника створює фінансову основу для реалізації розширеного відтворення та забезпечує соціальні та матеріальні потреби всіх учасників виробничого процесу. Прибуток використовується для виконання зобов'язань компанії перед державою, банками та іншими установами.

На даний час вченими-науковцями апробована чимала кількість теоретико-методологічних аспектів щодо ефективного управління прибутком підприємства. Зокрема, вони стали предметом дослідження у працях М. Білика, В. Феєця, Дж. Джуран, С. Дорогунцова, Н. Єгорова, А. Ковальова, Л. Костирко, Ю. Лисенка, С. Підкропивною та інших. Проте варто відмітити, що деякі складові системи управління прибутком потребують детального дослідження, зокрема визначення основних факторів, що впливають на прибуток аграрних підприємств.

Водночас слід відзначити, що формування системи управління прибутком не може бути універсальним процесом, а повинно враховувати особливості діяльності підприємства, відповідно до галузі, в якій воно функціонує. Проте, в Україні до цього часу так і не сформовано дієвий

механізм управління прибутком саме аграрних підприємств. Все це в сучасних умовах господарювання надзвичайно актуалізує необхідність ґрунтовного дослідження аспектів управління прибутком

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є узагальнення та систематизація теоретико-методичних засад розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення системи управління прибутком підприємства.

Реалізація зазначеної мети обумовила необхідність розв'язати такі завдання науково-теоретичного, методичного та практичного характеру:

- з'ясувати економічну сутність управління прибутком підприємства;
- визначити основні фактори, що впливають на прибутковість підприємства;
- дослідити методики оцінки ефективності управління прибутком підприємства;

- проаналізувати динаміку основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Агро-плюс»;
- оцінити основні складові, які впливають на формування прибутку підприємства;

- провести аналіз ефективності використання прибутку у досліджуваному підприємстві;
- визначити основні напрямки підвищення прибутковості ТОВ «Агро-плюс»;

- обґрунтувати резерви підвищення прибутковості досліджуваного підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління прибутком суб'єкта господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних засад та практичних рекомендацій щодо управління прибутком аграрних підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених у роботі завдань використовувалися сукупність загальнонаукових і специфічних методів: методи теоретичного узагальнення (при визначенні сутності поняття управління прибутком); економіко-статистичний методи (при дослідженні фінансово-економічних результатів діяльності); факторний метод (при аналізі впливу досліджуваних факторів на прибуток підприємства); балансовий метод (при оцінці структури прибутку підприємства та основних джерел його формування); економіко-статистичний метод (при розрахунку планових показників прибутковості діяльності підприємства); системного підходу (при розробці основних напрямків підвищення прибутковості підприємства) та інші.

РОЗДІЛ

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА****1.1 Теоретичні основи управління прибутком підприємств**

Основною метою організації бізнесу або відкриття власної справи є отримання прибутку та його максималізація як один із головних пріоритетів діяльності. Поступове збільшення прибутку наочно свідчить про ефективність використання всіх ресурсів підприємства

Прибуток є кінцевим фінансовим результатом діяльності суб'єктів господарювання, показником ефективності використання ресурсів, джерелом здійснення інвестованої діяльності, формування фонду накопичення, а також сплати всіх обов'язкових платежів [1].

Прибуток виробничої компанії – це різниця між виручкою від реалізації та виробничою собівартістю реалізованих товарів.

Прибуток суб'єкта господарювання, що займається торгівлею визначається як різниця між сумою торгової націнки від реалізації товарів та сумою витрат.

Прибуток безпосередньо пов'язаний з ефективним використанням виробничих, трудових та фінансових ресурсів підприємства.

Важливу роль відіграє прибуток у конкуренції компаній. Це впливає на їх фінансову стійкість, здатність забезпечити розвиток господарської діяльності за рахунок власних заощаджень, можливість змінювати цінову політику на конкурентному ринку [2].

Прибуток дає можливість підприємству фінансувати власні потреби, задовольняти соціальні потреби власника та працівників компанії. Прибуток також є основним джерелом надходжень коштів до всіх рівнів бюджету та погашення боргів компанії перед кредиторами та інвесторами. Тому показники прибутку підприємства є найважливішими при оцінці

ефективності діяльності підприємства, визначення ступеня його надійності та фінансового благополуччя.

Прибуток характеризує фінансовий результат підприємства і є показником, який найкраще відображає ефективність виробництва, обсяг та якість продукції, рівень витрат. Прибуток використовується для фінансування науково-технічних та соціально-економічних заходів для забезпечення розвитку підприємства та підвищення заробітної плати працівників.

Прибуток як економічна категорія виражає низку економічних зв'язків, що опосередковуються та виникають у ній сфері між:

- підприємствами та державою в процесі сплати всіх обов'язкових платежів;
- підприємствами та їхніми головними організаціями (якщо існує вертикальна структура управління) у процесі здійснення розрахунків між ними;
- компаніями та кредитними системами при погашенні позики;
- суб'єктами господарювання та їх структурними підрозділами у процесі виробництва продукції;

- підприємствами та працівники компаній при перерозподілі фонду споживання.

Дані відносини зумовлені потребами розширеного відтворення з метою вирішення суперечностей між інтересами суспільства, працівниками та підприємством урахуванням результату діяльності останніх.

Дослідження, що тлумачать визначення поняття «прибуток», показують, що більшість авторів визначає цю категорію як фінансовий результат отриманий в результаті реалізації продукції. Однак у сучасних умовах ведення господарської діяльності фінансовий результат утворюється не лише в результаті здійснення виробничо-господарської діяльності, значна частина доходу залежить від інших видів діяльності, зокрема інвестиційної та фінансової

Варто відмітити, що більшість дослідників трактують як кінцевий результат всіх видів діяльності, що здійснює суб'єкт господарювання, який є різницею між доходами, що отримав суб'єкт господарювання та витратами підприємства за звітний період.

Таблиця 1.1

Трактування суті економічної категорії «прибуток»

Автор	Визначення
Бабо А.	Прибуток провонує розглядати як різницю, відхилення та залишок
Найт Ф.	Прибуток є винагородою субекта господарювання отримана в результаті прийняття рішень в умовах невизначеності
Маркс К.	Прибуток – це перевищення виручки над витратами ресурсів та капіталу, який залишається у власника засобів виробництва
Мен Т.	Прибуток визначається, як різниця між ціною товару при його покупці і продажу
Петті У.	Основним джерелом формування прибутку є процес виробництва
Рікардо Д.	Прибуток є однією із складових частина вартості, яка утворюється працею
Сей Ж.	Прибуток варто розглядати як винагороду підприємця за промислові здібності які проявляються в процесі виробництва
Сміт А.	Прибуток є продуктивною працею, яка привласнюється власником засобів виробництва, які використовуються
Самуельсон П.	Прибуток створюється в результаті використання факторів виробництва і є винагородою за ведення діяльність та впровадження нововведень
Шумпетер Й.	Прибуток є вартісним виразом результатів діяльності в процесі ведення господарської діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [7-14]

Не буде перебільшенням сказати, що прибуток є однією з досить складних економічних категорій. Економістами-класиками протягом кількох століть вивчали сутність терміну «прибуток» і висловлювали різні припущення щодо його формування. Варто відмітити, що ряд авторів пропонують розглядати прибуток у вигляді заробітної плати та, інші трактують дану категорію, як відсотки на капітал. У марксистській літературі

дана економічна категорія розглядається як трансформована форма доданої вартості, яка створюється за допомогою найманих працівників. У США та інших розвинених країнах є загальноприйнятою концепцією, згідно з якою прибуток розглядається у вигляді винагороди за підприємницькі навички.

При цьому, більшість авторів зазначають, що основним джерелом доходу є капітал. Наведемо основні трактування сутності прибутку, які пропонують різні вчені дослідники в табл. 1.1

В. Петті та ряд інших авторів роблять висновок, що прибуток це є дохід у вигляді ренти та відсотків що утворюються в результаті створення додаткового продукту. Фізіократи наслідуючи вчення В.Петті, досліджуючи сферу виробництва, стверджують, що прибуток отримують лише при виробництві сільськогосподарської продукції. Основною формою, через яку проявляється створення доданої вартості, є земельна рента, яку фізіократи прирівнюють до «чистого продукту», що утворюється в результаті додаткової праці робітника [10, с. 125].

Адам Сміт один з представників класичної економічної розглядаючи економічну категорію прибуток акцентує увагу на тому, що на противагу меркантилістів, які стверджували, що прибуток отримують в обігу, та фізіократів, які ототожнюють його із сільським господарством, варто розглядати прибуток, як основне джерело доходу визначає лише виробництво.

У своїй основній праці «Дослідження природи та причин багатства» А. Сміт визначив основні концепції теорії праці. Він зазначає, що прибуток є продуктом праці, що залишається у власника виробничих ресурсів. У цьому контексті вчений зазначає, що «цінність, яку працівники додають до виробничих ресурсів, дає можливість з однієї сторони виплачувати винагороду за їх роботу, а з іншої це є прибуток їх роботодавця на весь авансований капітал».

А.Сміт також зазначає, що «прибуток є вираженням вартості капіталу, і суттєво відрізняється від категорії заробітної плати». Крім прибутку і праці,

існує ще один фактор ціноутворення, що визначає загальну вартість будь-якого товару – рента [13, с. 46].

Д. Рікардо у своїх дослідженнях визначає, що прибуток можна отримати лише завдяки праці. Він зазначає, що прибуток та заробітна плата є основними складовими створення вартості в процесі трудової діяльності. При аналізі прибутку та заробітної плати, він робить висновок, що збільшення заробітної плати безпосередньо впливає на зменшення прибутку, а збільшення розміру прибутку відбувається за рахунок зниження розміру заробітної плати [11, с.95].

Щоб ефективно управляти прибутком, компанії необхідно провести детальний аналіз прибутку. Це дає можливість визначити, які з факторів мають негативний чи позитивний вплив на прибуток підприємства, які види діяльності дають найменший розмір прибутку, а також оцінити які витрати не дають очікуваного результату. Після виявлення такої інформації підприємство проводить оцінку резервів зростання фінансових результатів та їх використання у виробництві. Тому питання управління прибутком залишається актуальним і пострибує детального його дослідження.

Бондаренко Н. в своїх дослідженнях визначає, що управління корпоративним прибутком означає побудову системи управління, яка враховує, як тактичні так і стратегічні аспекти управління та безпосередньо спрямована на покращення прибутку компанії, що розглядається як сукупність взаємопов'язаних чинників, кожен з яких виконує певні функції, що забезпечує досягнення максимальної величини прибутку [22].

Воронкова Т. пропонує наступне визначення управління прибутком – це процес, у якому приймаються управлінські рішення щодо всіх важливих аспектів його формування, розподілу та використання в компанії [4].

Николишин С. в своїх дослідженнях формулює систему управління прибутком як ряд взаємопов'язаних складових, кожна з яких має відповідне функціональне призначення і сукупність спільна дія яких за визначених умов забезпечує досягнення визначеного прибутку [15].

Отже, управління прибутком варто розглядати, як процес побудови та впровадження найбільш ефективних управлінських рішень щодо формування, та використання кінцевих результатів діяльності суб'єктів господарювання з метою підвищення фінансової стабільності та ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в майбутньому. У сучасних умовах господарювання прибуток є основним фактором стимулювання виробництва та забезпечує фінансову основу для його розширення з метою задоволення соціальних потреб [6].

Процес управління прибутком підприємства посідає важливе місце в загальній системі управління всієї компанії. Адже його робота полягає в тому, щоб знайти найбільш ефективні шляхи отримання прибутку та його найкращого розподілу щоб забезпечити зростання економічних результатів діяльності компанії та підвищення її вартості. Головні завдання управління прибутком на підприємстві зображено на рисунку 1.

Рис.1.1) Основні завдання щодо управління прибутком

Ефективне управління прибутком необхідне для підвищення доходу підприємців зараз і в майбутньому. Ця мета має водночас запропонувати узгодження інтересів власника з інтересами персоналу компанії та державою.

Система управління прибутком має бути пов'язана з загальним порядком управління компанією, оскільки прийняття ефективних управлінських рішень при здійсненні всіх видів діяльності компанії прямо впливає на рівень прибутку, що відкриває нові можливості та визначає джерела фінансування компанії, тим самим не тільки збільшуючи дохід компанії, але й збільшуючи дохід її власників і співробітників [2].

Для ефективного управління прибутком підприємства варто визначити основні принципи, які впливають на систему управління (рис.1.2).

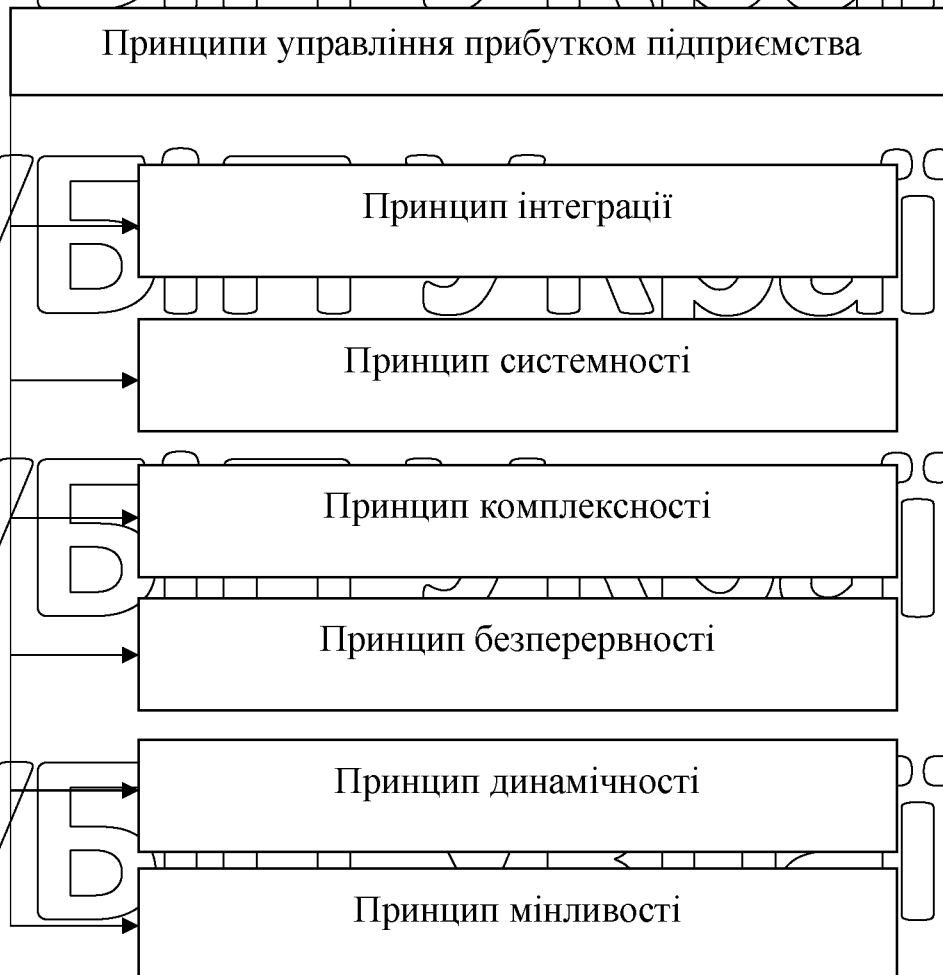

Рис.1.2 Основні принципи управління прибутком підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [23-24]

Принцип інтеграції передбачає взаємодію з системою корпоративного управління, яка включає узгодженість завдань системи управління прибутком та основних завдань корпоративного розвитку, оскільки процес управління прибутком включає всі складові діяльності компанії і є кінцевим результатом його фінансово-господарська діяльність.

Принцип безперервності пов'язаний із необхідністю безперервної роботи системи управління прибутком, що пов'язано із безперервним характером діяльності компаній.

Принцип систематизації передбачає, що основною метою впровадження управлінських рішень компанії з питань формування прибутку є забезпечення економічно ефекту за обмеженості ресурсів.

Принцип комплексності повинен забезпечувати високу ефективність формування та використання прибутку всієї компанії.

Принцип динамічного управління передбачає швидку адаптацію системи управління результатами до постійних зовнішніх та внутрішніх змін.

Принцип мінливості підходів до впровадження певних управлінських рішень передбачає розробку та аналіз альтернативних можливостей розвитку компанії та прийняття управлінських рішень на їх основі.

Отже, систематизація підходів до визначення теоретичної сутності категорії управління прибутком свідчить, що управління прибутком варто розглядати як систему комплексних методів спрямованих на збільшення прибутку та його ефективного використання. Система управління прибутком повинна узгоджуватися із цілями загальної системою управління компанією, оскільки прийняття рішень щодо діяльності підприємства має безпосередній вплив на формування кінцевого результату тобто прибутку. Якщо підприємство має ефективну систему управління, то воно має можливість ефективно використовувати наявний виробничий потенціал та досягнути найбільш ефективних результатів діяльності компанії.

1.2 Фактори, що впливають на прибутковість підприємства

Розмір прибутку підприємства та рентабельність його діяльності залежать від багатьох факторів. Класифікація зазначених факторів дає змогу вирішити важливе завдання відфільтрувати основні показники від часткового впливу зовнішніх та другорядних факторів з метою визначення показників, які варто використовувати для оцінки ефективності діяльності суб'єкта господарювання та кращого відображення власної продуктивності компанії в цілому.

Цінність класифікації факторів пов'язана з тим що її можна використовувати для моделювання результатів економічної діяльності з метою проведення комплексного пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності виробництва.

На рівень прибутку підприємства впливають різноманітні чинники, які можна поділити на зовнішні та внутрішні.

Основні фактори, що безпосередньо впливають на величину прибутку підприємства класифікуються на зовнішні та внутрішні (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Чинники, що впливають на величину прибутку підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [32]

Прикладами внутрішніх факторів є: зміна масштабів виробництва; витрати на виробництво продукції; цінова політика; якість та асортимент виробленої продукції; ефективне використання ресурсів компанії; облікова політика суб'єкта господарювання щодо оцінки запасів, обліку доходів і витрат тощо.

Зовнішні фактори, що безпосередньо впливають на рівень прибутку компанії, включають інфляцію; зміну ринкової кон'юнктури, попиту та пропозицію на продукцію, що виробляється підприємством, купівельну спроможність населення, загальні економічно-соціальних умов тощо.

До внутрішніх факторів відносять фактори, що залежать від діяльності компанії та характеризують роботу персоналу. До них належать:

- матеріально-технічні (використання перспективних предметів праці, використання виробничого та технологічного обладнання, модернізація та реконструкція матеріально-технічних ресурсів);

- організаційно-управлінські (розвиток нових, більш конкурентоспроможних продуктів та послуг, розробка стратегій розвитку та тактичних цілей організації, інформаційна підтримка процесів прийняття управлінських рішень);

- економічні чинники (фінансове планування результатів діяльності компанії, аналіз наявних внутрішніх резервів для зростання прибутку підприємства, стимулювання виробництва продукції, забезпечення податкового планування);

- соціальні чинники (підготовка працівників, покращення умов праці, організація оздоровлення та відпочинку працівника та їх сімей).

До зовнішніх факторів належать фактори, які не залежать від господарської діяльності компанії, але вони обмежують можливість використання виробничих ресурсів та коштів компанії, а також впливають на всі сфери її діяльності. До них належать:

- ринкові фактори (диверсифікація компанії, підвищення конкурентоспроможності продукції та конкурентних переваг підприємства,

забезпечення просування нових товарів за рахунок ефективної реклами, стан розвитку зовнішньоторговельних зв'язків, диверсифікація цін на товари аналоги, а також рівень інфляції);

- ринково – кон'юнктурні чинники (диверсифікація діяльності підприємства, підвищення конкурентоспроможності у наданні послуг, організація ефективної реклами нових видів продукції, рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, зміна тарифів і цін на поставляються продукцію та послуги в результаті інфляції);

- економічні та адміністративні фактори (системам оподаткування, нормативно-правові акти, рішення та розпорядження про діяльність організації, державне тарифно-цінове регулювання) тощо

Внутрішні фактори можна розділити на головні та неголовні фактори.

Внутрішні головні - це фактори, які визначають результати діяльності компанії. Внутрішні неголовні чинники визначають роботу виробничого колективу, але не мають прямого відношення до характеру цього показника: це структурні зміни складу продукції, порушення господарсько-технологічної дисципліни.

Основні внутрішні фактори можна розділити на невиробничі та виробничі. До невиробничих чинників належать: організація збутової діяльності, забезпечення запасами, організація господарсько-фінансової роботи, екологічна діяльність, соціальні умови праці та умови життя працівників.

Виробничі чинники відображають наявність основних елементів діяльності та їх використання, які безпосередньо беруть участь у формуванні фінансово-економічних результатів діяльності - це робоче обладнання, робочі предмети (рис. 1.4).

Виробничі чинники безпосередньо впливають на прибуток через систему підсумкових показників, які з одного боку, відображають обсяг та ефективність застосування авансового капіталу, тобто коштів, які повною мірою задіяні у створенні продукції підприємства, а з іншого боку, розмір і

ефективність їх споживаної частки, що впливає на величину собівартості продукції.

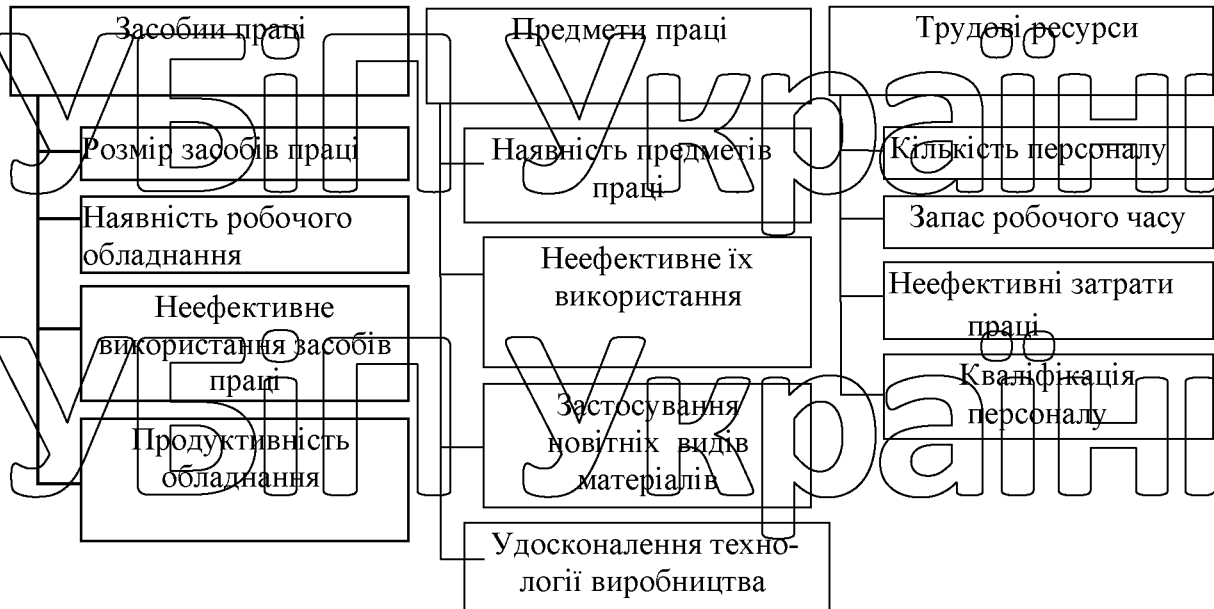

Рис. 1.4. Виробничі чинники, що безпосередньо впливають на розмір прибутку

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Ті самі елементи виробничого процесу, а саме робоче обладнання, предмети праці та робоча сила, розглядаються як первинні фактори підвищення обсягу виробленої продукції, з одного боку, і як фактори, що визначають величину виробничих витрат, з іншого. Розмір та швидкість зростання прибутку безпосередньо залежать від тих самих трьох основних виробничих факторів, які впливають на його розмір через систему показників виробництва та собівартості продукції.

Найважливішими чинниками збільшення прибутку є зростання виробництва і реалізації продукції, впровадження науково-технічних розробок у виробничий процес, підвищення рівня продуктивності праці, покращення якісних параметрів продукції.

Вид і рівень встановлених на продукцію цін в кінцевому підсумку визначають розмір валового доходу компанії і, таким чином, величину прибутку.

Питання ціноутворення займає центральне місце в сучасних умовах господарювання. Проведена в Україні цінова політика призвела до різкого зниження впливу держави на процес цінового регулювання, що призвело до зростання цін практично на всі промислові товари. При високих цінах компанії мають можливість відшкодувати всі виробничі витрати, проте це не сприяє покращенню якості виробленої продукції та її конкурентоспроможності.

Іншим фактором, що впливає на суму прибутку є амортизація основних засобів та нематеріальних активів. Амортизаційні відрахування визначаються на основі балансової вартості основних засобів та відповідних нормативно-правових актів та амортизації нематеріальних активів на основі терміну корисного використання цих нематеріальних активів, але більше ніж десять років безперервної роботи. При прискореній амортизації активної частини основних засобів, застосовуються більш високі норми амортизації для відповідних видів активів.

Найважливішим фактором є вартість валових витрат. Кількісному відношенню в структурі цін видатки займають значну частку, тому скорочення витрат дуже помітно впливає на зростання прибутку за інших однакових умов.

При аналізі факторів, які впливають на розмір прибутку, існують резерви зростання прибутку підприємства, основними елементами яких є:

1. Забезпечення зростання виробництва продукції на основі її технічного відновлення та підвищення ефективності.
2. Покращення умов реалізації продуктів, зокрема шляхом покращення розрахункових і платіжних відносин між компаніями.
3. Диверсифікація структури вироблених і реалізованих продуктів, шляхом збільшення частку більш рентабельних товарів.

4. Зменшення валових витрат пов'язаних з процесом реалізації продукції.

5. Визначення фактичної залежності рівня цін від якості продукції, конкурентоспроможності її на ринку, попиту та пропозиції, щодо аналогічних товарів інших виробників.

6. Збільшення розміру прибуток від інших видів діяльності компанії (від реалізації основних засобів, інших активів компанії, валютних цінностей та цінних паперів тощо).

Отже, розмір отриманого прибутку безпосередньо залежить від ціни реалізації та обсягу закупівлі товарів, кількості проданої продукції, співвідношенням між та втратами неопераційної діяльності підприємства.

Варто зазначити, що, зниження рівня цін придобання товари та підвищення рівня цін продажу конкретного товару, забезпечує зростання розміру фінансового результату підприємства, а саме чистого прибутку.

Зазначені фактори безпосередньо впливають на розмір доходів, а відповідно і на величину прибуток підприємства. Проте є сукупність факторів які опосередковано також впливають на розмір прибутку, до них можна віднести: обсяг товарообороту та його асортимент, канали реалізації

продукції, взаєморозрахунки з контрагентами, рівень використання виробничих ресурсів, співвідношення власних та залучених коштів, умов розрахунків, тощо.

Внутрішні фактори можна поділити на виробничі та невиробничі, крім того виробничі, класифікуються на екстенсивні та інтенсивні чинники, які аналізуються при дослідженні прибутку [35].

На кількісні зміни процесу формування прибутку впливають екстенсивні фактори: кількість ресурсів і робочого обладнання, час роботи устаткування, фінансові ресурси, кількість працівників, фонд робочого часу, тощо.

Інтенсивні фактори можуть впливати на процес формування прибутку через наступні складові: підвищення корисного використання обладнання та

його якісних характеристик, використання передових матеріалів, зміна технології виробництва, прискорення обігу запасів, підвищення продуктивності персоналу, зменшення трудомісткості продукції, покращення умов організації праці та ефективне використання наявних фінансових ресурсів.

В процесі діяльності компанії щодо виробництва та збуту продукції і як наслідок отримання прибутку ці чинники тісно пов'язані та знаходяться у взаємозалежності.

До невиробничих чинників належать збутова, маркетингова, а також природоохоронна діяльність, соціальна робота та умови життя.

Основні виробничі фактори впливають на прибуток безпосередньо через систему підсумовуючих показників для факторів вищого порядку. З одного боку, ці показники відображають обсяг та ефективність використання авансових коштів, тобто коштів, які повністю задіяні у виготовленні продукції, а з іншої сторони - обсяг і ефективність використання їх спожитої частки, що задіяна у калькуляції собівартості.

Всі фактори перебувають у тісному взаємозв'язку між собою та з іншими факторами. Зокрема, питомі витрати матеріалів та палива безпосередньо залежать від технології виробництва, стану основних засобів, їх зносу. Вартість матеріалів та малива залежать від місця розташування постачальників. Однак на продуктивність праці впливають різні фактори, їх можна розглядати як сукупність приросту капіталу та ефективності капіталу.

На структуру витрат впливають усі фактори, що визначають окремі типи витрат.

Отже, проведені дослідження свідчать, що на величину прибутку суб'єкта господарювання впливає велика кількість різних факторів. Основу класифікації факторів, що впливають на прибуток доцільно здійснювати на зовнішні та внутрішні. Найважливішими є дослідження складових внутрішніх факторів, бо підприємство може безпосередньо впливати на них в процесі господарської діяльності, і тому вони є основними важелями

впливу на величину прибутку підприємства. Їх всебічне вивчення є основою для прийняття ефективних управлінських рішень пов'язаних з управлінням прибутком.

1.3.Методика оцінки ефективності управління прибутком підприємства

Для забезпечення ефективного менеджменту необхідно організувати управління прибутком в різних аспектах – за технологіями (звичайні, інтенсивні тощо), центрами відповідальності, видами продукції, за відповідальними особами. Це дає змогу всебічно аналізувати рівень витрат, а отже їх вплив на розмір прибутку.

Система управління прибутком повинна забезпечити менеджерів підприємства такою інформацією, яка дозволить приймати управлінські рішення з урахуванням їхніх економічних наслідків;

контролювати витрати у зіставленні з нормами;

формувати економічну стратегію;
оцінювати формування собівартості та прибутку протягом виробничого періоду;

оцінювати витрати в розрізі структурних підрозділів підприємства;

приймати рішення стосовно доцільності здійснення окремих виробництв, ефективності використання ресурсів[34, с.36].

Як свідчить світова практика, основним засобом побудови ефективного менеджменту підприємства є система управління прибутком.

Під впливом часу коло методів істотно розширюється. На сьогодні багато методів розглядаються як методи управління прибутком. Такі ж вимоги висуваються необхідністю забезпечення та вдосконалення економічної безпеки підприємства [42, с.62].

Дибаль С.В. [2] та Мних Є. В. [18] пропонують окремим етапом здійснювати факторний аналіз прибутку. Оскільки дане дослідження

дозволить здійснити оцінку впливу кожного окремого фактору, що впливає

на формування прибутку отриманого від реалізації продукції, наступним кроком буде прийняття рішень щодо зменшення або збільшення ціни продукції, коригування виробничих витрат. Проведення даного дослідження

дозволить зробити висновок про розмір отриманого прибутку підприємства з

врахуванням впливу досліджуваних факторів, що мають прямий вплив на величину прибутку.

Тому збільшення обсягу виробництва продукції є важливим фактором зниження собівартості продукції і підвищення її прибутковості. Цю

закономірність підкладено в основу оцінки залежності витрат та прибутку

від обсягу виробництва продукції, коли потрібно вибрати найкращий варіант проектних і планових рішень [33, с.90].

Досить цікавим є підхід, який пропонує Позднякова В. Я. [75], в основу його методики покладено дослідження величини прибутку з врахуванням

асортименту продукції та її реалізаційних цін. Він зазначає, що на величину

прибутку підприємства значний вплив має асортиментна політика. Проте

дана інформація є доступною лише внутрішнім користувачам, а зовнішні не мають можливості її оцінити.

Методика оцінки прибутку підприємств запропонована Бутинцем Ф.Ф.

[46] на наш погляд є найбільш ґрунтовною. Зокрема, він в своїх

дослідженнях здійснює аналіз прибутку, використовуючи, як вертикальний

так і горизонтальний аналіз звітності, крім того він проводить оцінку

залежності прибутку від витрат, обґрунтовуючи резерви підвищення

прибутку за рахунок зниження поточних витрат.

Внаслідок наявності постійних витрат виробництво продукції до

певного обсягу є збитковим. За зростання обсягу виробництва частка

постійних витрат в їхній загальній (сукупній) величині знижується,

зменшуються збитки, і після досягнення критичного обсягу виробництво продукції стає рентабельним тобто прибутковим.

Критичний обсяг випуску продукції в натуральному вимірі, починаючи з якого виробництво стає рентабельним або прибутковим, можна обчислити аналітично. За критичного обсягу виробництва витрати та виручка від реалізації продукції однакові [32, с.74].

Чим більшим є обсяг виробництва продукції над критичну його величину, то вищим є розмір прибутку від виробництва продукції.

Показники ефективності характеризують здатність понесених витрат (використаних ресурсів) окупитися, що є основою подальшої діяльності підприємства.

Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, відображають результати діяльності підприємства; вони використовуються як інструменти інвестиційної, цінової політики тощо [47, с.22].

Витратні показники рентабельності характеризують доходність понесених витрат (виробничих, комерційних, інвестиційних тощо) у процесі діяльності.

Для їх розрахунку використовуються показники чистого прибутку, загального прибутку, а також прибутку від реалізації продукції, які співвідносяться із загальною сумою витрат на виробництво та реалізацію, собівартістю виробленої (реалізованої) продукції, собівартістю одиниці продукції тощо. Загальна формула витратних показників рентабельності має наступний вигляд[58, с.45]:

$$P_v = \Pi / B \times 100 \%, \quad (1.1)$$

де P_v – рентабельність,

Π – прибуток,

B – витрати

Показники рентабельності, розраховані за даним підходом, характеризують ефективність використання засобів, спожитих у процесі виробництва або здійснення інших видів діяльності, а саме скільки підприємство отримує прибутку (ефекту) з кожної гривні, витраченої на здійснення певного виду діяльності. Використовуючи витратний підхід, розраховується і рентабельність інвестиційних проектів як відношення очікуваного прибутку на суми інвестицій у даний проект [48, с.66].

Важливими показниками, які співвідносять витрати з доходами, є коефіцієнти окупності та покриття витрат. Коефіцієнт окупності характеризує величину витрат, понесену підприємством для отримання однієї гривні доходу від продажу продукції (робіт, послуг).

Даний коефіцієнт обчислюється як відношення витрат до суми чистого доходу [59, с.96]:

$$\text{Кокуп} = \text{В} / \text{ЧД} \times 100 \% \quad (1.2)$$

де Кокуп – коефіцієнт окупності, ЧД – чистий дохід.

Коефіцієнт покриття є оберненим показником до коефіцієнта окупності та характеризує величину, на яку дохід покриває понесені витрати. Розраховується як відношення чистого доходу до витрат [59, с.96]:

$$\text{Кпокр} = \text{ЧД} / \text{В} \times 100 \%,$$

(1.3)

де Кпокр – коефіцієнт покриття.

Ресурсні показники рентабельності розраховуються, якщо необхідно визначити доходність ресурсів або капіталу підприємства (власного, залученого, основного, оборотного тощо). Вони визначаються як відношення прибутку (валового, загального або чистого) до вартості активів (капіталу) або їх складових [60, с.121]:

$$\text{НУБІП України} = \frac{\text{ПК}(A)}{K} \times 100\% \quad (1.4)$$

де А – сума активів підприємства, К – сума капіталу підприємства.

Результати розрахунку показують ефективність діяльності підприємства, активів (капіталу) і їх складових. Коефіцієнти окупності (покриття) активів (капіталу) подібні до витратних показників, але замість сум витрат у знаменнику наводяться суми активів (капіталу).

Доходні показники рентабельності розраховуються як відношення прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) (чистого прибутку) до чистого доходу підприємства [60, с.121]:

$$P_p = \frac{\Pi}{\text{ЧД}} \times 100\% \quad (1.5)$$

де P_p – рентабельність реалізації.

Цей показник характеризує ефективність комерційної діяльності та відображає, яку суму прибутку отримує підприємство з кожної гривні продажу. Рентабельність реалізації розраховується у цілому по підприємству та за окремими видами продукції.

Різноманітність показників рентабельності визначає альтернативність пошуку шляхів її підвищення.

Ресурсні показники рентабельності цікавлять різних суб'єктів, зокрема, адміністрацію підприємства – віддача (доходність) усіх активів; потенційних інвесторів і кредиторів – віддача на вкладений капітал; власників і засновників – доходність акцій [49, с.45].

Дослідження показників рентабельності дає змогу комплексно оцінити ефективність господарської діяльності підприємства.

Провівши дослідження теоретичних аспектів управління прибутком підприємства встановлено, що в сучасних умовах господарювання питання

НУБІП України
забезпечення прибутковості діяльності є актуальним та займає провідне значення в управлінській діяльності підприємства, це пов'язано з тим, що прибуток є основою ефективного функціонування підприємства, та виступає стимулюючим фактором розвитку економіки в цілому.

НУБІП України
Вважаємо, що проведення оцінки прибутковості підприємства на основі кількісних показників та аналізі ефективності розподілу прибутку підприємства забезпечить оперативне управління діяльністю підприємства з метою покращення його економічних показників.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2.

НАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ТОВ «АГРО-ПЛУС»

2.1 Фінансово-економічна характеристика підприємства ТОВ «Агро-плюс»

В Україні протягом останніх років прослідковується зміна умов діяльності сільськогосподарських підприємств. Це пов'язано перш за все із необхідністю суттєвого зростання рівня конкурентоспроможності аграрних товаровиробників, що зумовлює необхідність застосування нових вимог до господарської діяльності суб'єктів господарювання, що передбачає виявлення та реалізацію наявного потенціалу господарюючих суб'єктів.

Досягти зазначений результат та забезпечити стійкий фінансово-економічний розвиток вітчизняних компаній у майбутньому можна шляхом удосконалення організації фінансово-господарської діяльності з точки зору перспективних форм та методів найкращого використання наявних власних та залучених коштів, що створить фінансову основу для прибуткової роботи підприємства.

Ряд дослідників вважає, що основною необхідністю забезпечення прибуткової діяльності аграрних підприємств пов'язана із тим, що дана категорія відіграє досить важливу роль у забезпеченні формування фінансових ресурсів держави.

Сукупність різноманітних форм формування та ефективного використання власних та залучених фінансових ресурсів є основою фінансового механізму, який забезпечує підвищенні ефективності фінансово-господарської діяльності аграрних підприємства, що в подальшому забезпечить зростання рентабельності та підвищення потенціалу самофінансування підприємств.

В останні роки спостерігається негативна тенденція до зменшення рівня доходів сільськогосподарських підприємств, що викликає зменшення їх

прибутковості, а значна кількість підприємств, особливо галузі тваринництва отримує збиткові результати. Зазначена ситуація, що виникла в аграрному секторі вимагає покращення методики оцінки результатів діяльності підприємства. Це в свою чергу зумовлює необхідність аналізу фінансово-економічних результатів діяльності підприємств, дослідження факторів, що впливають на їх прибутковість та рентабельність діяльності.

Підприємство ТОВ «Агро-плюс» займається вирощуванням сільськогосподарських культур різних видів (окрім рису), має невеликий склад сільськогосподарської техніки та займається вирощуванням тварин.

Фактичний вид діяльності ТОВ «Агро-плюс» – це вирощування сільськогосподарських культур та відгодівля тварин для подальшого перепродажу. На рисунку 2.1 зображено види діяльності сільськогосподарського підприємства ТОВ «Агро-плюс».

Рис. 2.1 Види діяльності ТОВ «АГРО – ПЛЮС»

Оскільки досліджуване підприємство займається виробництвом аграрної продукції, доцільно проаналізувати, які саме види продукції виробляє досліджуване підприємства, щоб розуміти, як формуються його фінансові показники.

Рис. 2.2 Основні види продукції, які виробляє ТОВ «Агро-плюс»

Проведення аналізу фінансово-економічних результатів аналізу є досить важливим етапом при аналізі прибутковості діяльності підприємства, оскільки є можливість оцінити результати діяльності сільськогосподарського підприємства, проаналізувати його фінансовий стан та виявити фактори які мають негативний вплив з метою виявлення резервів покращення фінансових результатів.

Першим етапом при оцінці фінансово-економічних показників є аналіз показників майнового стану підприємства. Майновий стан суб'єктів господарювання свідчить про ефективність використання основних засобів підприємства та оптимальності джерел їх формування. Після проведення даного аналізу можна буде зробити висновки про ефективність формування майна досліджуваного підприємства, охарактеризувати виробничі активи та запропонувати ефективні методи управління основними засобами.

Таблиця 2.1

Динаміка забезпеченості підприємства основним капіталом і його використання

Показник	2018	2019	2020	Абсолютне відхилення
Вартість основного капіталу, тис.грн	1776,7	1949	2115,5	338,8
на 1 середньорічного працівника	1,02	1,2	1,1	0,08
Капіталовіддача	11,5	14,6	20,9	9,4
Капіталомісткість	4,2	3,9	5,4	1,6
Норма прибутку, %	2,3	4,1	3,5	2,2

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Дані таблиці 2.1 дають змогу зробити висновки, що вартість основного капіталу протягом досліджуваного періоду досить суттєво зросла. Так, у 2018 році зазначений показник становив 1776,7 тис.грн, до 2020 року він зріс на 20% і склав 2115,5 тис.грн.

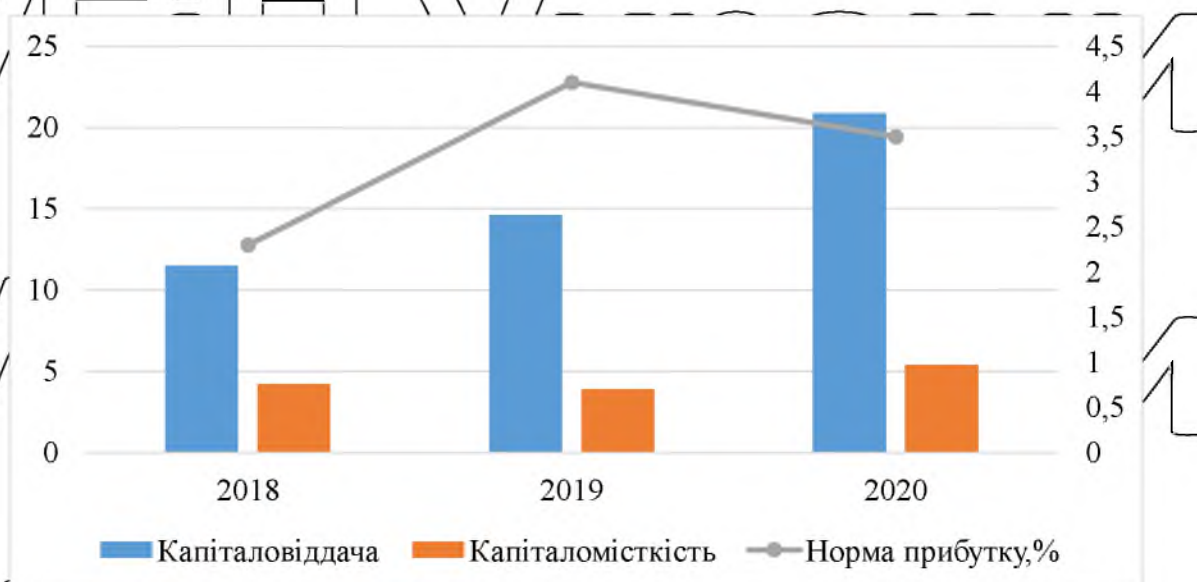

Рис. 2.3 Аналіз ефективності/використання основних засобів ТОВ «Агро-плюс» у 2018-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності

Капіталовіддача мала позитивну динаміку і збільшилась в 2020 р. порівнюючи з 2018 р. майже на 9,4 %. Так, у 2018 році даний показник становив 11,5, а до 2020 року зріс до 20,9.

Щодо капіталомісткості то позитивною динамікою є зменшення зазначеного показника, проте в зазначеного підприємства він зріс на 1,6 відсоткових пункти у 2020 році в порівнянні з 2018 роком і склав 5,4. Варто відмітити, що 2019 році прослідковувалося незначне зменшення зазначеного показника в порівнянні з попереднім роком на 0,3 або на 7 відсотків, проте в наступному році прослідковується незначне його зростання, що свідчить про негативну динаміку.

Незважаючи на зростання капіталомісткості продукції підприємства норма прибутку в 2020 р. мала позитивну динаміку і зросла порівнюючи з 2018 р. на 2,2 відсоткових пункти, з 2,3 у 2018 році до 3,5 у 2020 роках (рис.2.3).

Таблиця 2.2

Аналіз майнового стану ТОВ «Агро-плюс» за 2018 – 2020 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення %

Коефіцієнт зносу основних засобів	0,77	0,76	0,61	-0,16
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,01	0,06	0,08	0,07
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,02	0,2	0,1	0,08
Коефіцієнт придатності	0,23	0,24	0,39	0,16
Частка основних засобів в активах підприємства, %	25,5	16,7	23,3	-2,2
Частка активної частини основних засобів, %	70,2	72,8	72,6	2,4
Ступінь придатності основних засобів у межах нормативного строку служби, %	53,2	55,1	54,9	1,7
Питома вага повністю зношених основних засобів, %	6,4	7,1	6,8	0,4

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Проведений аналіз показників майнового стану досліджуваного підприємства свідчить, що коефіцієнт зносу основних засобів протягом досліджуваного періоду зменшився на 0,16 або на 20,7%, з 0,77 у 2018 році до 0,61 у 2020 році дана динаміка є позитивною, оскільки свідчить про поступове зменшення зношених основних засобів.

Показник придатності основних засобів є оберненим до показника зносу, відповідно на досліджуваному підприємстві прослідковується тенденція до його зростання, що є позитивним для господарської діяльності досліджуваного підприємства. Так, у 2018 році коефіцієнт придатності становив 0,23, а в 2020 році зріс до 0,39, проте варто відмітити досить низьке його значення в досліджуваному періоді.

Варто відмітити негативну динаміку, щодо оновлення основних засобів, так протягом трьох років зазначений показник хоч і зріс з 0,01 у 2018 році до 0,08 у 2020 році, проте залишається досить низьким для даного підприємства. Дана тенденція свідчить про недостатнє оновлення матеріально-технічної бази досліджуваного підприємства.

Щодо коефіцієнта вибуття то прослідковується його зростання у 2020 році в порівнянні з 2019 роком на 0,08, проте в порівнянні з 2018 роком є незначне його зменшення.

Частка активної частини основних засобів у 2018 році становила 70,2% протягом періоду дослідження прослідковується її зростання і в 2020 році вона склала 72,6%.

Ступінь придатності основних засобів у межах нормативного строку служби протягом 2018-2020 років зростає на 1,7% і в 2020 році склала 54,9, для порівняння у 2018 році зазначений показник склав 53,2%.

Незважаючи на зростання даного показника, що свідчить про позитивну динаміку, ми також прослідковуємо зростання питомої ваги повністю зношених основних засобів з 6,4% у 2018р. до 6,9% у 2020 році, що є свідченням негативних явищ на підприємстві.

Графічне зображення даних показників наведено на рисунку 2.4, де відображена зазначена динаміка.

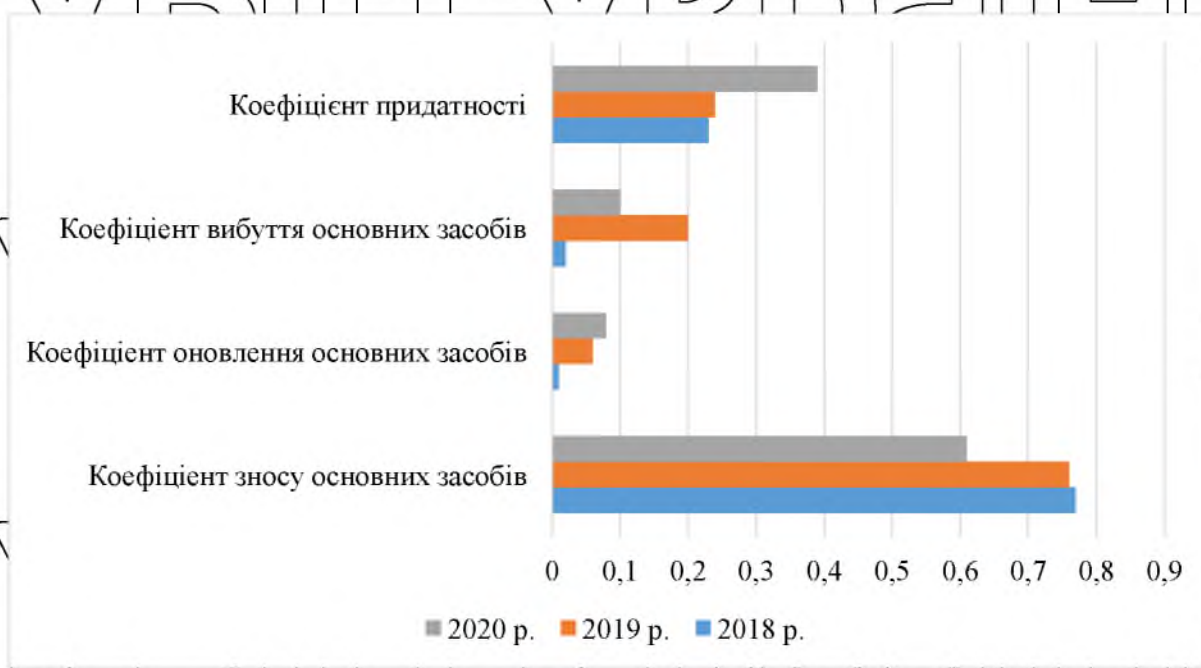

Рис. 2.4 Динаміка основних показників майнового стану ТОВ «Агроплюс» у 2018-2020рр.

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Не менш важливо при аналізі фінансово-економічної діяльності підприємства проаналізувати показники ділової активності. Даний аналіз дасть можливість проаналізувати в динаміці оборотність власного капіталу, мобільність оборотних коштів та визначити наявні резерви прискорення їх обороту.

Проведений аналіз показників ділової активності свідчить, що ефективність використання активів у досліджуваному підприємстві поступово підвищується. Так, к 2018 році на кожен гривню залучених активів було реалізовано продукції на 0,52 грн, то в 2020 році відбулося зростання до 0,56, тобто на 7,7 відсотки.

Щодо негативної динаміки можна відмітити зменшення оборотності матеріально-виробничих запасів на підприємстві. Так, зазначений показник зменшився з 0,97 у 2018 році до 0,86 у 2020 році. Варто відмітити, що для підприємств аграрної галузі нормативним значення даного показника є в межах від 3-6, і його зростання в динаміці є свідченням позитивної динаміки.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості протягом досліджуваного періоду зріс на 8,3%, з 2,4 у 2018 році до 2,6 у 2020 році.

Дана динаміка є свідченням досить ефективного управління заборгованістю клієнтів та інших дебіторів. Проте незважаючи на зростання даного показника варто відмітити, що його значення є нижчим нормативного, яке для підприємств аграрної галузі становить 4,8.

Таблиця 2.3

Оцінка ділової активності ТОВ «Агро-плюс» у 2018-2020 роках

Показники	2018 р.	2019р.	2020 р.	2020 р. до 2018 р. у %
Коефіцієнт оборотності активів	0,52	0,43	0,56	107,7
Коефіцієнт оборотності матеріально-виробничих запасів	0,97	0,75	0,86	88,7
Тривалість обороту	376	487	424	123,4

матеріально-виробничих запасів				
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,4	1,7	2,6	108,3
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	152	214	140	92,2
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	9,7	8,3	13,3	137,1
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	38	44	27	71,1
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,95	2,07	2,23	114,4

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Враховуючи динаміку коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості, закономірним є зменшення тривалості її обороту з 152 днів у 2018 році до 140 днів у 2020 році, що є позитивною динамікою.

Щодо коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості то прослідковується поступове зростання даного показника на 37,1%, тобто з 9,7 у 2018 році до 13,3% у 2020. Щодо тлумачення даного показника думки науковців є неоднозначними. Так, його зростання в динаміці може свідчити про те, що підприємство використовує кредиторську заборгованість для фінансування власних дебіторів чи покриття інших активів. Для сільськогосподарських підприємств нормативним значення даного показника є в межах від 4,5-5.

Щодо коефіцієнта оборотності власного капіталу то прослідковується незначне його зростання, що свідчить про підвищення ефективності використання власних коштів компанії. Так, у 2018 році на кожну гривню власного капіталу було виготовлено 1,95 грн продукції, а в 2020 році зазначений показник збільшився на 2,23 (табл. 2.3).

При оцінці фінансового-економічного стану аграрного підприємства доцільним є оцінка показників ліквідності та платоспроможності, які свідчать про можливість швидкого погашення своїх зобов'язань за допомогою швидко ліквідних активів.

Проведений аналіз показників ліквідності та платоспроможності свідчать, що коефіцієнт покриття (загальної ліквідності) протягом 2018-2020 рр. поступове його зростання з 13,3 у 2018 році до 24,06 у 2020 році, тобто він зріс більше ніж на 80% протягом досліджуваного періоду. Проте варто відмітити, що його значення є значно вищим нормативного і це є негативною динамікою.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності у досліджуваному підприємстві протягом 2018-2020 років досить суттєво коливалося, проте було досить низьким. Так, у 2018 р. даний показник становив лише 0,04, хоча в наступних роках прослідковується його зростання до 0,09 у 2019 проте воно залишається значно нижчим нормативного 0,5-1.

Таблиця 2.4

Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Агро-плюс» у 2018-2020 роках

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2018 р. до 2020 р. у %
Коефіцієнт покриття (заг. ліквідності)	13,3	16,9	24,06	180,9
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,04	0,09	0,06	150
Коефіцієнт. абсолютної ліквідності	0,03	0,09	0,06	200
Коефіцієнт. поточної ліквідності	2,8	3,8	3,8	135,7
Оборотний капітал, тис. грн.	3505	4254	4935	140,8

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

НУБІП України

У 2020 році значення даного показника в порівнянні з попереднім роком дещо зменшилося і склало лише 0,06. Дана тенденція свідчить про те що досліджуване підприємство не може погасити свої поточні зобов'язання швидколіквідними активами, що є в наявності у підприємства.

НУБІП України

Коефіцієнт абсолютної ліквідності хоч і мав тенденцію до зростання, так у 2020 році він зріс у два рази в порівнянні з 2018 роком проте його значення є значно нижчим нормативного 0,1-0,2. Тобто не свідчить про те що підприємство не зможе розрахуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями термін погашення яких настав.

НУБІП України

Щодо величини оборотного капіталу то його загальна сума зростає на 40% і в 2020 році склала 4935 тис.грн., що свідчить про достатнє забезпечення підприємства для розширеного відтворення.

НУБІП України

Щодо показника поточної ліквідності, то його значення знаходиться в межах нормативного і протягом досліджуваного періоду має тенденцію до зростання. Так, у 2018 році він становив 2,8, тобто на кожну гривню поточних зобов'язань припадало 2,8 грн оборотних активів. До 2020 року він зріс більше ніж на 35% і склав 3,8 (рис. 2.5).

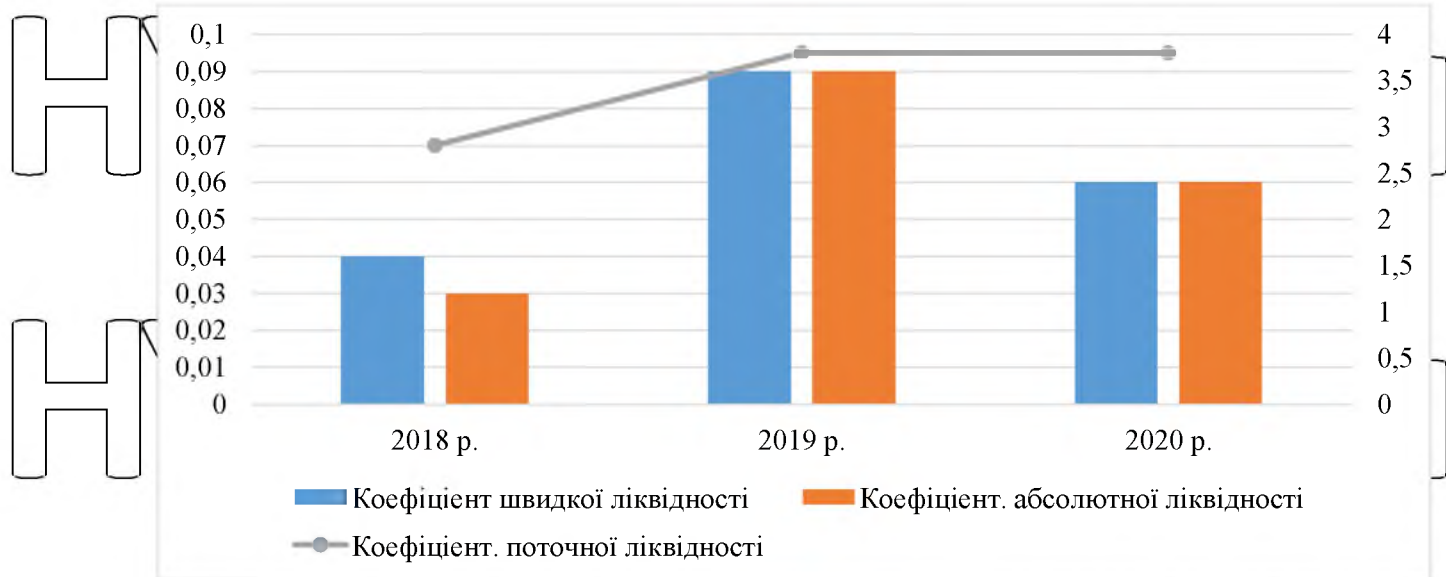

Рис. 2.5 Динаміка основних показників ліквідності ТОВ «Агро-плюс» у 2018-2020 рр.

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

НУБІП України

Отже, провівши оцінку фінансово-економічного стану діяльності досліджуваного підприємства, можна зробити загальний висновок, що основні фінансові показники мають неоднозначну динаміку. Щодо показників ділової активності прослідковується позитивна динаміка, проте ряд показників ліквідності свідчать про негативні тенденції. Щодо показників майнового стану то варто відмітити значну частину зношених основних засобів.

2.2 Аналіз формування прибутку підприємств

За останні роки умови ведення діяльності суб'єктами господарювання в Україні суттєво змінилися. Існуючі проблеми підвищення конкурентоспроможності виробників вимагають створення нових фінансово-економічних рамок для їх підприємницької діяльності з метою розвитку та реалізації наявного економічного потенціалу. Для отримання належного рівня фінансових результатів розвитку сільськогосподарських підприємств необхідно вдосконалити організаційну діяльність суб'єктів господарювання шляхом застосування оптимального співвідношення власного та залученого капіталу, що має безпосередній вплив на прибутковість ведення господарської діяльності підприємствами.

Фінансові аналіз результатів діяльності є комплексним заходом вивчення результатів роботи компанії за певний період часу, метою якого є визначення ефективності існуючих загроз, виявлення недоліків, пов'язаним з управлінням підприємством та надання достовірної інформації для підвищення ефективності його діяльності.

Прибуток є основною метою ведення будь-якого виду діяльності, тому доцільним є проведення аналізу динаміки та структури основних елементів, які безпосередньо впливають на розмір чистого прибутку.

Основною метою господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є досягнення ефективних фінансових результатів. Вивчення

динаміки доходів та витрат сільськогосподарських підприємств має досить важливим значення для системи узагальнюючої оцінки його діяльності.

Головним чином це обумовлено тим, що дані категорії безпосередньо впливають на фінансово-економічні показники господарської діяльності та майбутній розвиток підприємства.

Основною складовою діяльності суб'єкта господарювання компанії є виручка, тобто та її частка, що залишається після вирахування усіх витрат на виробництво та збут. Тому основним завданням будь-якої агрокомпанії є отримання максимального прибутку за найменших витрат, що досягається головним чином за рахунок більш ефективного їх використання.

Проведені дослідження щодо динаміки витрат ТОВ «Агро-плюс» свідчать, що протягом досліджуваного періоду вони досить суттєво зросли на 74% і в 2020 році склали 25370,9 тис.грн. Варто відмітити, що майже в два рази зросла собівартість реалізованої продукції з 10851,1 тис. грн у 2018 році до 21036,8 тис.грн у 2020 р.

Таблиця 2.5

**Аналіз динаміки та структури витрат ТОВ «Агро-плюс»
у 2018-2020 рр.**

Показники	Роки					
	2018		2019		2020	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага %	сума, тис. грн.	питома вага, %
Собівартість реалізованої продукції	10851,1	74,48	21918	83,04	21036,8	82,92
Інші операційні витрати	3712,5	25,48	4443,4	16,83	4325,1	17,05
Інші витрати	5,4	0,04	34	0,13	9	0,04
Разом	14569	100,00	26395,4	100,00	25370,9	100

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Найменше зростання спостерігається по інших операційних витратах, їх величина збільшилася лише на 16% і в 2020 році складала 4325,1 тис.грн (табл

2.5)

Щодо структури витрат, то вона є типовою для сільськогосподарського підприємства, тобто найбільшу питому вагу займає собівартість продукції.

Так, у структурі всіх витрат зазначений показник у 2020 році склав 82,92%, для порівняння у 2018 році у структурі витрат собівартість продукції була теж найбільшою і становила 74,48%.

Варто відмітити що протягом досліджуваного періоду досить суттєво зменшилася частка інших операційних витрат. Так у 2018 році в структурі витрат вони займали 25,48%, а до 2020 їх частка зменшилася до 17,05%.

Найменшу питому вагу протягом досліджуваного періоду займали інші витрати, так у 2020 році їх частка становила лише 0,04% (рис. 2.6).

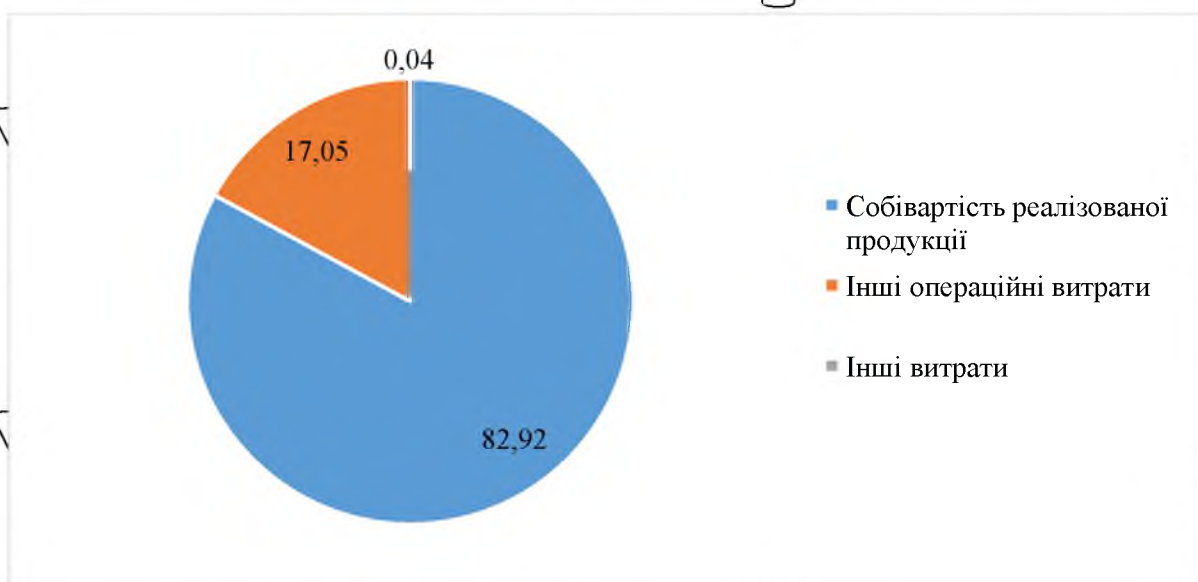

Рис. 2.6 Структура витрат ТОВ «Агро-плюс» у 2020 році, %

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності

Залежно від участі у виробничому процесі всі витрати поділяються на виробничі та невиробничі. Собівартість продукції безпосередньо пов'язана з технологічними характеристиками переробки сировини в готову продукцію.

Виробничі витрати безпосередньо відображають сукупність трьох виробничих факторів: витрат на оплату праці, придбання сировини та основних засобів, які створюють нову вартість, яка проявляється в готовій

продукції.

До невиробничих витрат належать адміністративні витрати та витрати на маркетинг. Вони також враховуються як витрати за період і не включаються до виробничих витрат.

Розглянемо структуру витрат ТОВ «Агро-плюс» у 2018-2020 роках в залежності від їх участі у виробничому процесі (рис.2.7).

Проведені дослідження свідчать, що структурі загальних витрат ТОВ «Агро-плюс» основну частину становлять виробничі витрати, їх частка хоч і коливається по роках але є досить суттєвою. Так, у 2018 році їх частка становила 75%, а у 2020 році зросла до 83,4%. Закономірним є зменшення в динаміці частки невиробничих витрат досліджуваного підприємства з 25 % в 2018 році до 16,6% у 2020 році.

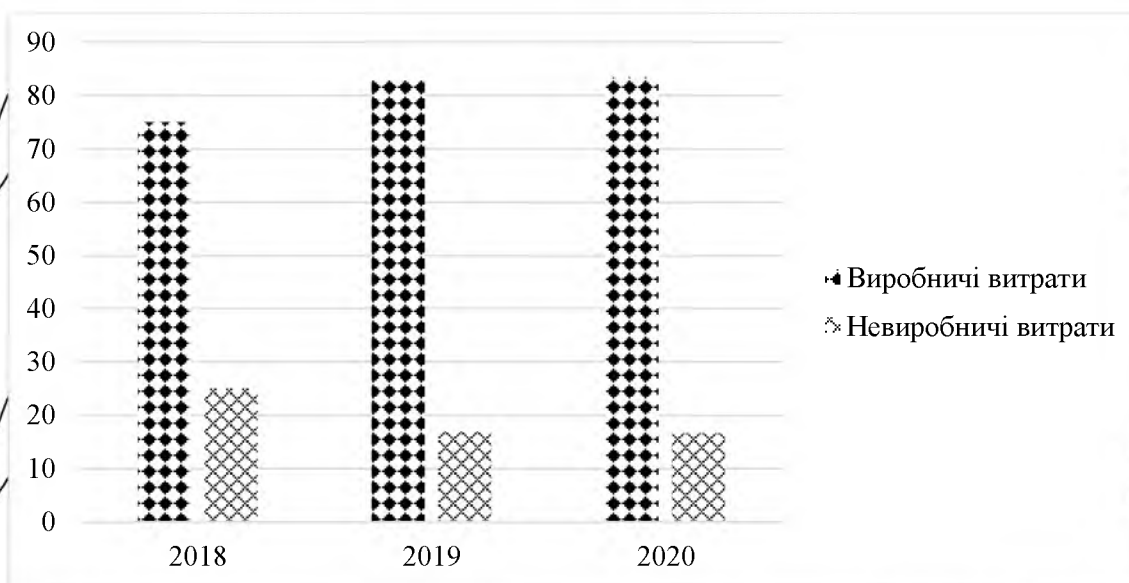

Рис. 2.7 Структура витрат (виробничих та невиробничих) ТОВ «Агро-плюс» у 2020 році, %

Джерело: сформуовано автором на основі фінансової звітності

Найпоширенішим способом вивчення змін у структурі витрат виробництва є аналіз витрат за їх елементами. Порівняння фактичної структури витрат за декілька періодів характеризує динаміку та напрямок трансформації величини окремих елементів, до яких відносять витрати на

матеріали, оплату праці, відрахування на соціальне страхування, знос основних засобів та інші витрати.

Отже, проаналізуємо динаміку і структуру виробничих витрат досліджуваного підприємства у 2018-2020 роках за економічними елементами (табл. 2.6).

Аналізуючи склад та структуру поточних витрат ТОВ «Агро-плюс», можна зробити висновок, що протягом 2018-2020 років зазначені витрати зросли на 74,14%. Варто відмітити, що прослідковується найбільше зростання витратах на оплату праці та амортизацію на 80,9 та 83,6 відсотки відповідно. Щодо амортизації то незважаючи на її зростання в структурі частка даних витрат залишається протягом досліджуваного періоду незначною менше 10 відсотків.

Таблиця 2.6

Динаміка складу та структури поточних витрат ТОВ «Агро-плюс» у 2018-2020 роках, тис. грн.

Статті витрат	2018		2019		2020		Відхилення	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	Абсолютне	Відносне
Прямі матеріальні витрати	7328,2	50,3	12855	48,7	11950	47,1	4621,5	163,06
Витрати на оплату праці	4516,4	31	8314,6	31,5	8169,4	32,2	3653	180,88
Відрахування на соціальні заходи	247,67	1,7	395,93	1,5	355,19	1,4	107,52	143,41
Амортизація	1340,3	9,2	2032,4	7,7	2461	9,7	1120,6	183,61
Інші прямі витрати	1136,4	7,8	2797,9	10,6	2435,6	9,6	1299,2	214,33
Витрати на виробництво всього	14569	100	26395	100	25371	100	10802	174,14

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності

Динаміка складу поточних витрат свідчить, що на кінець 2020 року їх сума зростає на 10802 тис. грн. і в 2020 році становила 25371 тис. грн. Можна зробити висновок, що суттєве зростання виробничих витрат пов'язане із

збільшенням обсягів виробництва в останні роки. Варто зазначити, що в порівнянні з попереднім роком прослідковується незначне зменшення зазначеного показника.

Крім того протягом 2018-2020 років найбільшу питому вагу в структурі витрат займали прямі матеріальні витрати, частка яких протягом періоду дослідження знаходилася в межах 50 відсотків. Ця ситуація є законною, оскільки до складу даних витрат відносяться витрати на матеріали і сировину, паливо та інші витрати, пов'язані із виробництвом продукції. Так, протягом досліджуваного періоду лані витрати зросли більше ніж на 60 відсотків і в 2020 році склали 11950 тис.грн, у 2018 році вони становили 7328,2 тис.грн. Проте варто відмітити, що в структурі їх частка протягом останніх років дещо зменшилася.

Варто відмітити досить суттєве зростання інших виробничих витрат протягом досліджуваного періоду більше ніж у два рази, з 1136,4 тис. грн у 2018 році до 2435,6 тис. грн у 2020 році. Не лише величина зазначених витрат зросла, а і їх питома вага в загальній структурі. Так, у 2018 році їх питома вага становила 7,8%, що в натуральному виразі склало 1136,4 тис.грн, а в 2020 році їх частка вже досягла 9,6%, що склало 2435,6 тис.грн.

Прослідковується також суттєве зростання витрат на оплату праці, дана ситуація пояснюється перш за все зростанням мінімальної заробітної плати в країні щороку. Питома вага витрат на амортизацію коливається по роках, зокрема у 2019 році його частка була найменшою і становила 7,7%, проте у 2020 році питома вага зросла і склала 9,7 %, що на 0,5% більше показника 2018 року.

Не менш важливим при аналізі формування прибутку підприємства оцінити динаміку його доходів в розрізі окремих складових (табл 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка доходів ТОВ «Агро-плюс» у 2019-2020 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення	
	2018	2019	2020	Абсолютне	Відносне

	сума	сума	сума, грн.		
Дохід від реалізації продукції	19631,9	27695,9	31955,5	12323,6	162,77
Інші операційні доходи	19,5	59	414,6	395,1	у 21 раз
Інші доходи	5,5	10	82	76,5	у 14 раз
Разом	19656,9	27764,9	32452,1	12795,2	165,09

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності

Аналіз динаміки доходів ТОВ «Агро-плюс» свідчить про їх суттєве зростання протягом досліджуваного періоду, це пов'язано із розширенням виробництва сільськогосподарської продукції в досліджуваному підприємстві. Так, доходи підприємства з 2018 року по 2020 рік зросли більше ніж на 65% або 12795,2 тис.грн., з 19656,9 тис.грн у 2018 до 23452,1 тис. грн у 2020 році.

Щодо окремих складових, то варто відмітити їх суттєве зростання. Так, дохід від реалізації продукції протягом трьох років зріс на 12323,6 тис. грн і в 2020 році склав 31955,5 тис.грн.

Щодо інших складових також прослідковується їх зростання. Варто відмітити, що темпи їх зростання є значно вищими, проте їх сума залишається не значною в порівнянні з доходами від реалізації продукції. Так, інші операційний дохід зріс з 16,5 тис.грн у 2018 році до 414,6 тис.грн. у 2020 році, тобто на 395,1 тис.грн.

Щодо іншого доходу то його сума у 2018 році була не значною – 5,5 тис.грн, протягом трьох років вона збільшилася на 76,5 тис.грн. і в 2020 році склала 82 тис.грн.

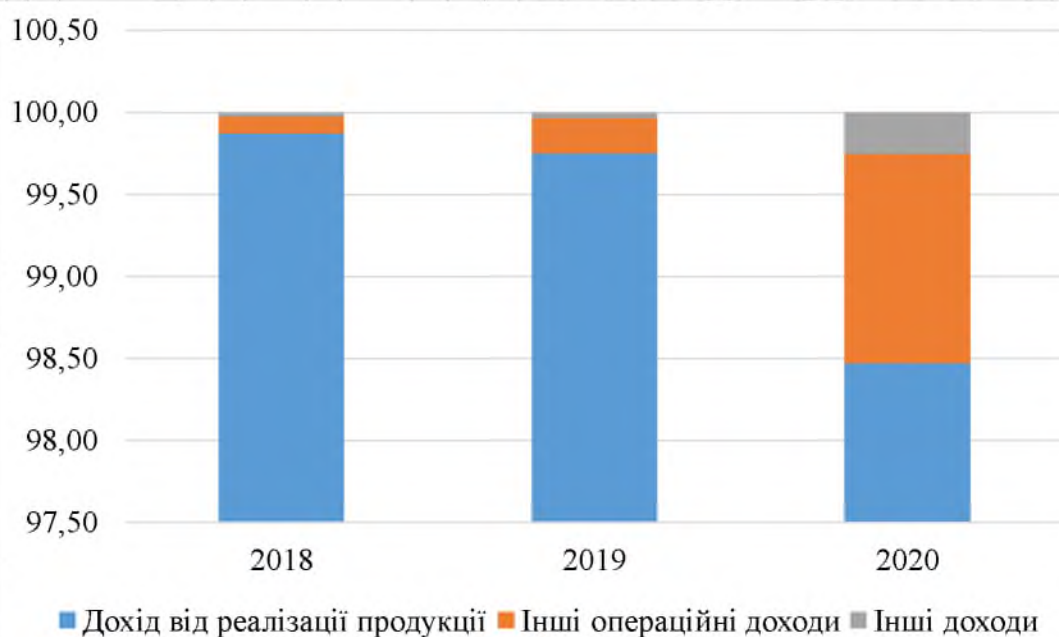

Рис. 2.8 Структура доходів ТОВ «Агро-плюс» у 2020 році, %

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності

Незважаючи на те що темпи зростання доходів від реалізації продукції є найнижчими в порівнянні з іншими складовими, проте в структурі їх частка є найвищою протягом всього періоду дослідження.

Так, у 2020 році їх питома вага становила 99,9% в структурі всіх доходів до 2020 року вона зменшилася на 1,4% і склала 98,5%, тобто для аграрного підприємства це є типова структура, оскільки основними видами діяльності є виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції.

Щодо інших складових доходів то їх частка є відносно незначною, незважаючи на зростання абсолютного показника. Так, частка інших операційних доходів становила 0,1 у 2018 році та 1,18% у 2020 році. Щодо інших доходів то їх значення коливалися в межах 0,03-0,25% протягом досліджуваного періоду.

Оскільки основним видом доходів є виручка від реалізації продукції варто проаналізувати основні її складові протягом досліджуваного періоду.

Таблиця 2.10

Структура грошових надходжень від реалізації с.-г. продукції ТОВ «Агро-плюс» у 2018-2020рр

Види продукції	2018		2020		2020 р. до 2018 р.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	%
Зернові і зернобобові	13389,0	68,2	20803,0	65,1	155,37
Соняшник	-	-	2684,3	8,4	-
Цукровий буряк	4220,9	21,5	4857,2	15,2	115,08
Інша продукція рослинництва	176,7	0,9	990,6	3,1	560,66
Усього по рослинництву	17786,5	90,6	29335,1	91,8	164,93
Продукція свинарства	1335,0	6,8	2204,9	6,9	165,17
Інша продукція тваринництва	510,4	2,6	415,4	1,3	81,39
Усього по тваринництву	1845,4	9,4	2620,4	8,2	141,99
Разом	19631,9	100	31955,5	100	162,77

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності

Проаналізувавши структуру грошових надходжень від реалізації продукції, можна зробити висновок, що ТОВ «Агро-плюс» основними галузями спеціалізації були вирощування зернових та цукрового буряку. Так, у 2018-2020 роках зернові у структурі займали 68,2%, та 65,1% відповідно, щодо цукрових буряків то в структурі їх частка також зменшилася з 21,5% у 2018 році до 15,2% у 2020 році. Аналізуючи кількісні зміни у структурі грошових надходжень, варто відмітити, що реалізація зернових порівняно з 2018 роком зростає на 55,4%, а в цілому виручка від реалізації продукції рослинництва підвищилася майже на 65%.

Щодо тваринницьких галузей проведені дослідження свідчать, що їх частка в структурі грошових надходжень протягом досліджуваного періоду є незначною близько 8% у 2020 році. Варто відмітити суттєве зростання надходжень від реалізації продукції свинарства на 65,2%, проте в структурі

дана продукція займає незначний відсоток в межах 7 відсотків протягом досліджуваного періоду.

Для конкретизації основних напрямів та виявлення резервів підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції необхідно оцінити різноманітні явища в цій сфері. Тому потрібно проаналізувати системи показників та запропонувати висновки, для визначення напрямків та резервів підвищення ефективності використання прибутків сільськогосподарськими підприємствами.

2.3. Оцінка ефективності використання прибутку підприємств

За останні роки умови ведення бізнесу в Україні змінилися. Існуючі проблеми підвищення конкурентоспроможності виробників обумовлюють необхідність створення абсолютно нових фінансово-економічних рамок для їх підприємницької діяльності з метою створення та реалізації економічного потенціалу. Для забезпечення сталого економічного розвитку суб'єктам господарювання необхідно вдосконалювати організацію фінансової діяльності на підприємстві шляхом використання методів оптимального співвідношення власних та залучених коштів, які є фінансовою основою прибутковості компаній [14].

Аналіз фінансових результатів передбачає застосування комплексу практичних заходів, призначених для вивчення результатів діяльності компанії за певний період часу, метою якого є визначення рівня ефективності роботи наявних ресурсів, виявлення недоліків щодо управління ними та надання достовірної інформації для покращення ефективності діяльності суб'єкта господарювання [19].

Оцінка фінансової стійкості суб'єкта господарювання передбачає здійснення аналізу величини та структури його активів та пасивів з метою проведення характеристики міри його фінансової стабільності та

незалежності, а також проведення загальної оцінки його фінансово-господарської діяльності.

Таблиця 2.11

Динаміка показники фінансової стійкості і стабільності ТОВ «Агро-плюс», 2018-2020рр.

Показники	Роки			Відхилення	
	2018	2019	2020	Абсолютне	Відносне
Коефіцієнт автономії	0,83	0,87	0,85	0,02	103
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,53	0,52	0,54	0,01	101,9
Коефіцієнт фінансування	0,16	0,20	0,15	-0,01	96,4
Коефіцієнт забезпеченості власними обіговими коштами	0,93	0,94	0,95	0,02	102,2
Коефіцієнт фінансової залежності	1,2	1,15	1,17	-0,03	97,5
Коефіцієнт фінансової стабільності	3,12	4,85	5,5	2,38	176,3

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Проведений аналіз показників фінансової стійкості свідчить, що коефіцієнт автономії протягом досліджуваного періоду зріс на 0,02, або на 3 відсотки дана динаміка свідчить, що темпи зростання власного капіталу перевищують темпи зростання пасивів, проте варто відмітити, що значення даного показника є значно вищим нормативного показника.

Щодо коефіцієнт фінансової стабільності то протягом всього періоду він був значно вище нормативного значення і мав тенденцію до зростання. Так у 2018 році зазначений показник становив 3,12, протягом досліджуваного періоду він зріс більше ніж на 70 відсотків і склав 5,5, тобто темпи зростання позикового капіталу є значно нижчими в порівнянні з зростанням власного капіталу.

Коефіцієнт фінансування протягом досліджуваного періоду мав тенденцію до зменшення, так у 2018 році його значення складало 0,16, прослідковується незначне його зростання у наступному році, проте у 2020 році він зменшився до 0,15. Тобто зростання залученого капіталу не відбувається в порівнянні із власними коштами компанії.

Коефіцієнт фінансової залежності мав тенденцію до зменшення на 2,5%, тобто з 1,2 у 2018 році до 1,17 у 2020 році, дана динаміка наочно демонструє, що зростання пасивів досліджуваного підприємства має нижчі темпи зростання власного капіталу (табл. 2.11).

Відповідно розрахунків можна зробити висновок, що ТОВ «Агро-плюс» є фінансово стійким підприємством, оскільки не залежить від кредиторів, і є платоспроможним. Також бачимо, що коефіцієнт фінансування зменшується, що свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства.

Проведений аналіз динаміки валового прибутку свідчить, що протягом досліджуваного періоду він зріс на 24,34% і в 2020 році склав 10918,2 тис.грн, в 2018 році зазначений показник становив 8780,8 тис.грн. Варто відмітити, що незначне зростання зазначеного показника в порівнянні із зростанням чистого доходу пояснюється головним чином тим, що темпи зростання собівартості значно перевищують темпи зростання чистого доходу.

Таблиця 2.12

Динаміка складу валового прибутку ТОВ «Агро-плюс» за 2018-2020 рр.,

Показники	тис. грн			Відхилення 2020 р. до 2018 р.	
	Роки			Абсолютне	Відносне, %
	2018	2019	2020		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	19632	27696	31955	12 323	162,77
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	10851	21918	21037	10 186	193,87

Валсовий прибуток	8780,8	5777,5	10918,2	5834,7	124,34
-------------------	--------	--------	---------	--------	--------

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Так, собівартість продукції за три роки зросла майже в два рази з 10851 тис.грн у 2018 році до 21037 тис. грн у 2020 році. Тоді, як виручка від реалізації продукції протягом досліджуваного періоду зросла на 62,77 % і в 2020 році становила 31955 тис.грн (табл. 2.12).

Для оцінки ефективності використання прибутку досліджуваним підприємством доцільно проаналізували чистий фінансовий результат та основні складові, що безпосередньо впливають на нього.

Схематично динаміку чистого фінансового результату зображено на рис. 2.9.

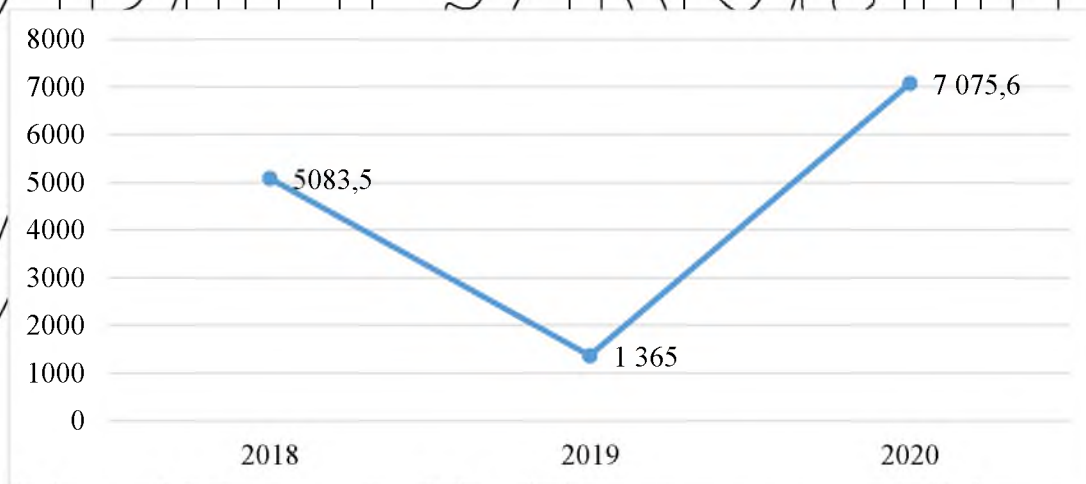

Рис. 2.9. Динаміка чистого фінансового результату ТОВ «Агро-плюс» за 2018-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності

Таблиця 2.13

Динаміка чистого прибутку ТОВ «Агро-плюс» за 2018-2020 рр., тис. грн

Показники	Роки			Відхилення 2020р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	Абсолютне	Відносне, %
Дохід від реалізації продукції	19631,9	27695,9	31955,5	12324	162,77
Інші операційні доходи	19,5	59	414,6	395	2126,15
Інші доходи	5,5	10	2	7	1490,91

Собівартість реалізованої продукції	10851,1	21918	21036,8	10186	193,87
Інші операційні витрати	3712,5	4443,4	4325,1	613	116,50
Інші витрати	5,4	34	9	4	166,67
Фінансові результати до оподаткування	5087,9	1369,5	7081,2	1993	139,18
Податок на прибуток	4,4	4,5	6	1	127,27
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	5083,5	1365	7075,6	1992,1	139,19

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Аналіз динаміки чистого прибутку свідчить, що протягом досліджуваного періоду він зріс на 1992,1 тис. грн або майже на 40% і склав 7075,6 тис. грн, дана тенденція є досить позитивною. Проте варто відмітити, що у 2019 році даний показник мав значно нижче значення, хоча і мав позитивне значення. Дана ситуація пов'язана головним чином із досить значними іншими операційними витратами в порівнянні з іншими роками та іншими витратами (табл 2.13 та рис.2.9).

Показники рентабельності є відносними показниками прибутковості і дозволяє більш ґрунтовно оцінити, наскільки ефективною є діяльність суб'єкта господарювання: чим вищий зазначений показник, тим ефективнішими є результати діяльності підприємства [45].

Також варто відмітити, що не існує нормативних значень рентабельності, варто лише пам'ятати, що зростання зазначених показників в динаміці характеризує підвищення ефективності.

Рентабельність характеризує здатність підприємства отримувати вигоди в процесі здійснення господарської діяльності за допомогою наявних ресурсів і є економічним інструментом, який є основою прийняття рішень суб'єктами господарювання щодо ефективного управління діяльністю та характеризує відносини з діловими партнерами і тому дана економічна категорія є основою оцінки його діяльності. Рентабельність свідчить про

рівень отримання доходу від здійснення діяльності, величина якого повинна перевищувати витрати. Таким чином, рентабельність відображає ефективність усіх видів господарської діяльності підприємства.

Проаналізуємо показники рентабельності діяльності ТОВ «Агро-плюс» протягом досліджуваного періоду.

Таблиця 2.14

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Агро-плюс» за 2018-2020 рр.,

тис. грн

Показники	2018	2019	2020	Абсолютне відхилення
Рентабельність основного капіталу, %	7,6	6,3	11,3	3,7
Рентабельність продажу, %	25,9	4,9	22,1	-3,7
Рентабельність продукції, %	46,85	6,23	33,63	-13,21
Рентабельність перманентного капіталу, %	37,6	13,2	29,1	-8,5
Рентабельність капіталу, %	36,7	10,2	29,5	-7,2
Рентабельність власного капіталу, %	41,2	16,3	32,5	-8,7

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Аналіз динаміки показників рентабельності досліджуваного підприємства свідчить, що у 2020р. порівняно з 2018р. всі зазначені показники зазнали зменшення. Тобто не зважаючи на зростання абсолютної величини прибутку, їх відносне значення має негативну динаміку. Цю ситуацію можна пояснити відносно нижчими темпами зростання прибутку в порівнянні з іншими показниками діяльності, такими як власний капітал, активи та витрати.

Так, рентабельність продукції протягом досліджуваного періоду зменшилася на 13,21%, проте залишається на досить високому рівні 33,63%, варто також відмітити, що в порівнянні з 2019 роком прослідковується

стрімке її зростання. Рентабельність продажів зазнала менш суттєвих змін, так у 2018 році її значення становило 25,9%, протягом трьох років відбулося її зменшення до 22,1 у 2020 році.

Щодо рентабельності капіталу то також варто відмітити суттєві коливання даного показника, так у 2018 році він склав 36,7%, у 2019* році було суттєве його зменшення до 10,2%, що пов'язано із зменшенням розміру чистого прибутку, проте у 2020 році даний показник був на рівні 29,5%.

Щодо рентабельності власного капіталу то він також зазнав суттєвих змін, у 2018 році зазначений показник становив 41,2% протягом аналізованого періоду він зменшився на 8,7 відсоткових пункти та у 2020 році досягнув рівня 32,5%.

Проведений аналіз також свідчить про позитивну динаміку рентабельності основного капіталу, тобто відбулося зростання на 3,7% за аналізований період, тобто ефективність використання основного капіталу зросла. Так у 2018 році даний показник становив 7,6% а в 2020 році досягнув рівня 11,3%.

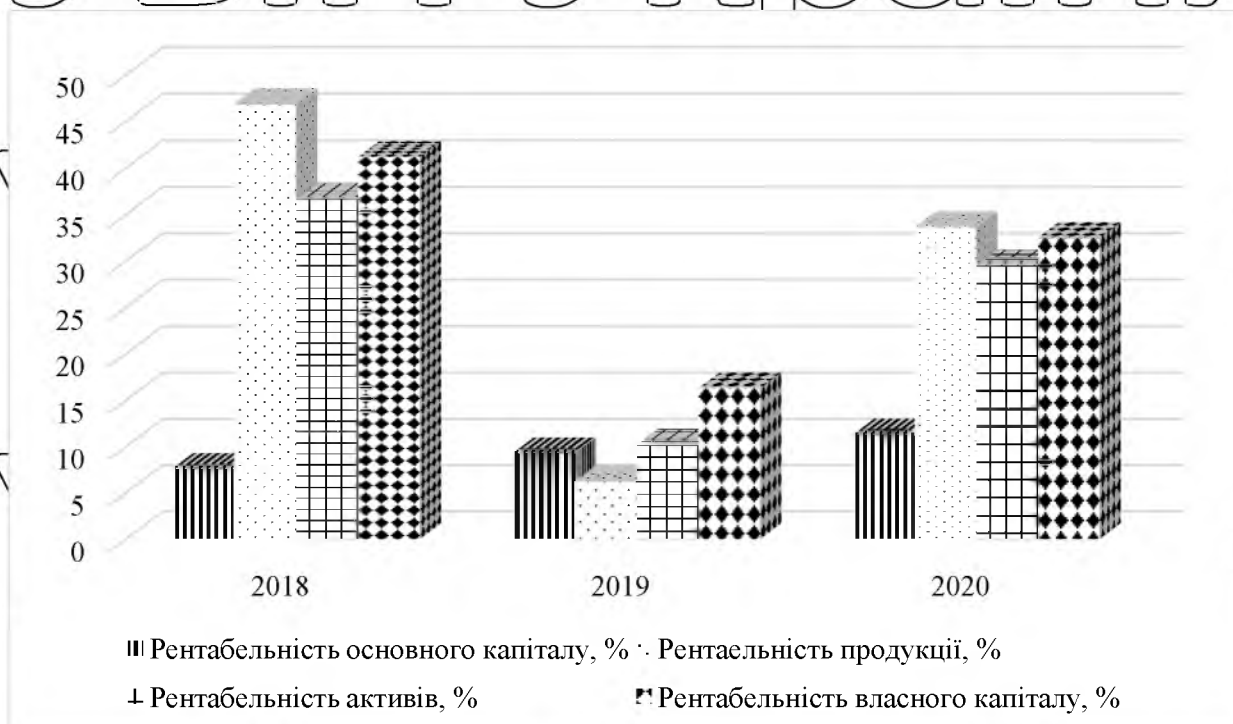

Рис. 2.10. Аналіз показників рентабельності ТОВ «Агро-Плюс», 2018-2020 рр., %

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Відповідно до аналізу показників рентабельності підприємства можна відмітити не суттєві зміни у 2020 році в порівнянні із 2019 роком, проте прослідковувалася негативна динаміка у 2019 році, що пов'язано було із суттєвим зменшенням прибутку підприємства.

Аналізуючи прибуток, як основний чинник що визначає результати діяльності суб'єкта господарювання, доцільно проаналізувати фактори, які мають безпосередній вплив на формування даного показника. Одним із основних методів дослідження впливу кожного окремого фактора на результативну ознаку є факторний аналіз.

Основною метою здійснення діяльності будь якого суб'єкта господарювання є отримання прибутку від основного виду діяльності, для аграрних товаровиробників головним джерелом кінцевого результату діяльності є валовий прибуток. Тому доцільно провести факторний аналіз прибутку підприємства з метою пошук можливих резервів для його зростання. Вплив зазначених факторів на зміну валового прибутку ТОВ «Агро-плюс» продемонстровано в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Факторний аналіз зміни прибутку ТОВ «Агро-плюс» у 2020 році в порівнянні з 2019 рр., тис. грн.

№	Показники	Значення показника
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		
1	за попередній період	27 695,90
2	за звітний період	31955,5
3	коефіцієнт зміни obs. реал. прод.	1,15
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)		
4	за попередній період	21918
5	за звітний період	21036,8
6	коефіцієнт зміни соб. реал. прод.	0,96
Валовий прибуток (збиток)		
7	за попередній період	1365,0
8	за звітний період	7075,6
9	зміна суми валового прибутку у звітному періоду до попереднього періоду	5710,60
Зміна валового прибутку (збитку) за рахунок факторів:		
10	зміна обсягу реалізованої продукції	1193,67
11	зміни структури реалізованої продукції	264,81

12	зміни рівня витрат на 1 грн. реал. прод.	-4252,17
13	загального впливу факторів *	5710,6

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Проведений аналіз зміни факторів на валовий прибуток свідчить, що валовий прибуток протягом досліджуваного періоду зріс на 5710,6 тис грн, основні фактори, які зумовили цю зміну є:

- зміна обсягів реалізації продукції збільшила валовий прибуток на 1193,67 тис.грн;

- в результаті зміни структури продукції, що реалізується зазначений прибуток зріс на 264,81 тис. грн.;

- зміна рівня виробничих витрат на 1 гривню продукції, що реалізується мало найбільш суттєвий вплив оскільки за рахунок цього прибуток збільшився на 4252,17 тис.грн.

Проведені дослідження свідчать, що всі досліджувані фактори мали позитивний вплив оскільки під їх впливом прибуток зростає.

Наступним етапом дослідження є аналіз активності використання прибутку в досліджуваному підприємстві, за допомогою аналізу ряду коефіцієнтів.

Таблиця 2.16

Динаміка активності використання прибутку ТОВ «Агро-плюс» за 2018-2020 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2020 до 2018, +/-
	2018	2019	2020	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	19631,9	27695,5	31955	12 323,10
Валовий прибуток, тис. грн.	5083,5	1365	7075,6	1 992,10
Коефіцієнт валового прибутку	0,259	0,049	0,221	-0,038
Операційний прибуток, тис. грн.	5087,9	1 369,50	7 081,20	1 993,30
Коефіцієнт операційного прибутку	0,257	0,048	0,222	-0,035

Чистий прибуток, тис. грн.	5083,5	1 365	7 075,6	1 992,10
Коефіцієнт чистого прибутку	0,255	0,047	0,221	-0,034

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Проведені дослідження свідчать, що протягом досліджуваного періоду, що коефіцієнт валового прибутку протягом досліджуваного періоду зменшився на 0,038, що є найбільшим зменшенням в порівнянні з іншими показниками.

Коефіцієнт операційного прибутку та чистого прибутку також мають тенденцію до зменшення протягом трьох років на 0,035 та 0,034 відповідно. Дана тенденція свідчить про зменшення ефективне використання ресурсів ут досліджуваному підприємстві.

Основними причинами даної ситуації може бути зменшення обсягів реалізації готової продукції або зростання собівартості одиниці продукції протягом досліджуваного періоду.

Отже, підприємство може вплинути на обсяг валового прибутку шляхом зміни обсягів виробництва та реалізації продукції, а також зменшення залишків нереалізованої продукції, особливо це притаманно сільськогосподарським підприємствам.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ПРИБУТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ3.1 Обґрунтування пріоритетних напрямів підвищення
прибутковості підприємств

Основною метою ведення будь-якої діяльності є, безумовно, отримання максимального прибутку. Варто відмітити, що важливість прибутку для суб'єкта господарювання не викликає сумнівів, адже прибуток є основним мотивом і стимулом для здійснення підприємницької діяльності.

Сьогодні питання підвищення прибутковості компанії виходить на перше місце. Прибуток виступає значним важелем розвитку підприємства, головним джерелом збільшення власних фінансових ресурсів, тому питання вироблення ефективної політики, щодо управління прибутком має вагомое значення і передбачено при визначенні загальної стратегії управління підприємством.

В сучасних умовах господарювання з метою підвищення конкурентоспроможності виготовленої продукції та зростання попиту на неї варто приділяти значну фінансовим показникам діяльності підприємства та ефективності витрачання наявних ресурсів, організувати виробничий процес відповідно до чинного законодавства та постійно контролювати техніко-економічні показники роботи підприємства.

Моніторинг фінансових показників діяльності доцільно проводити за допомогою різноманітних методів і прийомів аналізу, щоб виявити резерви наявні на підприємстві. Оскільки нерезультативне використання власних та залучених фінансових ресурсів може негативно вплинути на платоспроможність підприємства та призвести до зниження ефективності його діяльності та зниження рентабельності.

Покращення процесу управління прибутку суб'єкта господарювання, передбачає визначення основних етапів планування оптимального розподілу прибутку:

- 1) Розрахунок оптимального розміру чистого прибутку з урахуванням головних напрямів використання;
- 2) Визначення оптимальної структури розподілу прибутку;
- 3) Розроблення напрямків використання чистого прибутку відповідно до стратегічних цілей діяльності.

Для розподілу прибутку суб'єкта господарювання необхідно визначити головні напрями його діяльності з урахуванням наявних фінансових і виробничо-технічних ресурсів. Наступним етапом є визначення стратегічних цілей компанії, з метою досягнення яких варто використовувати всі наявні ресурси. Основними та стратегічними цілями компанії, для яких в першу чергу необхідно розподілити прибуток є:

- стимулювання подальшого розвитку компанії;
- забезпечення стабільної ефективності діяльності суб'єкта господарювання;
- забезпечення ефективної роботи підрозділів за головними напрямками діяльності;
- розробка нових напрямів підприємницької діяльності та ефективний розвиток існуючих на підприємстві;
- нарощування потенціалу підприємства та його виробничих потужностей;
- забезпечення ефективних умов розвитку за різних економічних ситуацій [27].

У наш час формування дієвого механізму розподілу прибутку є дуже важливим, адже прибуток відображає ефективність діяльності підприємства та визначає можливість самофінансування суб'єкта господарювання в сучасних умовах господарювання

На процес ефективного формування прибутку впливають зовнішні та внутрішні фактори. Підприємство не в змозі змінити вплив зовнішніх факторів, оскільки вони незалежні.

Внутрішні фактори, які можуть збільшити прибуток підприємства є наступні:

- збільшення виробництва та обсягу продажів компанії. При високій частці постійних витрат у собівартості виготовленої продукції збільшення обсягу реалізації продукції безпосередньо забезпечить збільшення прибутку, оскільки частка постійних витрат на одиницю виробленої продукції зменшиться.
- зниження витрат. Зменшення виробничих витрат без зниження якості продукції, що реалізується може бути досягнуто шляхом ефективного контролю виробничих витрат.

- зростання цін. В умовах зростання інфляції зростання прибутку може бути забезпечено за рахунок цінового фактору.
- розширення асортименту – виробництво та реалізація найбільш затребуваної у населення продукції, що особливо актуально під час кризи [32].

Прибутковість суб'єкта господарювання характеризується двома основними показниками: рентабельність та прибуток. Варто зазначити, що визначені показники знаходяться у тісному взаємозв'язку, але їх не слід ототожнювати, оскільки прибуток є абсолютним показником результатів діяльності підприємства, в той час, як рентабельність є його характеристикою, тобто свідчить про рівень прибутковості.

Прибуток аналізується в основному як частина чистого доходу, що формується в результаті вкладення коштів, і є винагородою компанії за ризику, що виникають у процесі ведення бізнесу.

Прибуток відображає кількість використаного капіталу та його рентабельність в процесі ведення діяльності. Цей показник характеризується системою визначених коефіцієнтів, що розкривають економічну

ефективність роботи всього підприємства, рентабельність продукції, що виробляється та прибутковість його діяльності [44].

Для забезпечення ефективного розвитку компанії та прибутковості її діяльності варто постійно шукати шляхи підвищення її прибутковості.

Визначення кількісного впливу різних факторів на прибутковість підприємства та їх оцінка, пошук резервів підвищення прибутковості діяльності є важливими для компанії.

Головною метою оцінки прибутку та рентабельності діяльності є визначення резервів зростання фінансового результату та їх впровадження у виробничі процеси на підприємстві. Для своєчасного виявлення факторів, що переешкоджають збільшенню фінансового результату, можна виділити такі напрямки аналізу чистого прибутку суб'єкта господарювання (рис. 3.1).

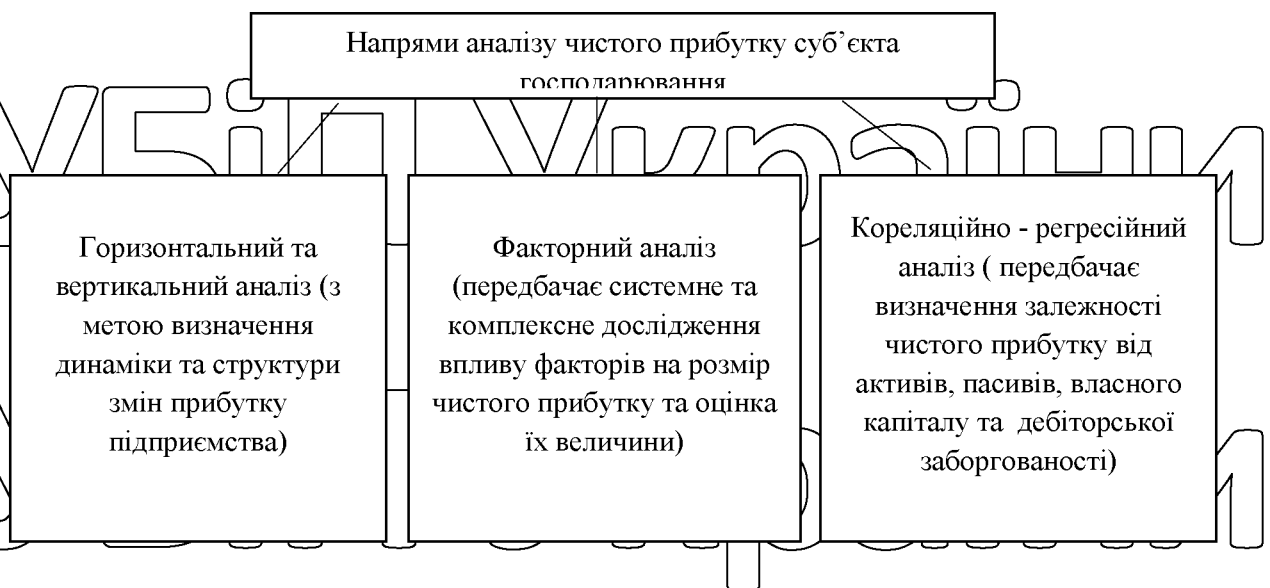

Рис. 3.1 Напрями аналізу чистого прибутку суб'єкта господарювання

Джерело: сформовано автором на основі [36,56]

З метою підвищення рентабельності діяльності варто проводити цілий ряд заходів в наступному порядку: організаційні (удосконалення виробничо-організаційної структури підприємства, диверсифікація виробництва); технологічні (вдосконалення матеріально-технологічної бази, покращення якості продукції); економічні (ефективне використання власних та залучених

фінансових ресурсів, стимулювання роботи персоналу тощо). Неправильна процедура впровадження запропонованих заходів матиме недостатній економічний ефект, тому важливо дотримуватися даної системи для підвищення прибутковості компанії [66].

Зростання прибутковості компанії можна досягти за допомогою зазначених кількісних та якісних характеристик. Основні умови зростання рентабельності та прибутку компанії продемонстровано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні умови максимізації рентабельності та прибутковості суб'єкта господарювання

Напрямок	Основна суть	Очікувані результати
I. Кількісні умови		
Зростання обсягів виробництва та реалізації продукції	Зростання обсягів реалізації продукції забезпечує максимізацію прибутку підприємства шляхом зменшення питомої ваги постійних витрат на одиницю виготовленої продукції	Збільшення виробництва продукції в наслідок ефективного використання всіх наявних ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових, виробничих)
Зниження розміру витрат на виробництво продукції та її реалізацію	Розмір прибутку зростає в зв'язку із зниженням витрат виробництва	Зменшення собівартості пов'язано із підвищенням ефективності використання наявних ресурсів, покращення технології та організації виробничого процесу на підприємстві
Запровадження економічно визначених норм виробництва	Для забезпечення зменшення розміру виробничих витрат варто використовувати економічно обґрунтовані нормативи витрат	Варто у виробничому процесі враховувати нормативи запасів сировини, готової продукції, матеріалів та оборотних коштів на підприємстві
Цінова політика на підприємстві	Варто застосовувати ефективну та збалансовану цінову політику, потрібно пам'ятати, що необґрунтоване підвищення цін призводить до скорочення обсягів реалізації продукції, проте використання політики низьких цін теж має свої недоліки, оскільки знижує розмір отриманого прибутку	Розроблення ефективної стратегії ціноутворення, використання у реалізаційній політиці системи оптових знижок, забезпечення умов рикового ціноутворення; забезпечення для постійних клієнтів акційних умов.

II. Якісні умови

<p>Забезпечення впровадження у виробничу діяльність досягнень науково-технічного прогресу</p>	<p>Впровадження передових технологій виробництва, застосування новітньої техніки що забезпечує зниження виробничих витрат на одиницю виготовленої продукції</p>	<p>Забезпечення впровадження автоматизованих систем виробництва, використання передових методів модернізації технологій.</p>
<p>Підвищення якості вготовленої продукції</p>	<p>Підвищення якості виготовленої продукції забезпечує зростання їх ціни реалізації, такло ж скорочуються витрати повязані із відновленням або повернення неякісної продукції</p>	<p>Забезпечення постійного моніторингу якісних параметрів виготовленої продукції, контроль персоналу в процесі виробничої діяльності.</p>
<p>Забезпечення зростання продуктивності праці</p>	<p>Варто відмітити, що зростання продуктивності праці забезпечує зниження витрат праці і як наслідок зменшується розмір витрат на заробітну плату, а їх частка в структурі собівартості зменшується.</p>	<p>Забезпечення мотивації персоналу та передбачення різних стимулів для ефективного використання трудових ресурсів.</p>
<p>Диференціація продукції</p>	<p>Урізноманітнення асортименту виготовленої продукції безпосередньо забезпечить залучення нових споживачів, і як наслідок сума прибутку отриманого підприємством безпосередньо зросте</p>	<p>Виробництво нових видів продукції відповідно до погреб ринку та попиту споживачів.</p>
<p>Збутова політика</p>	<p>Розробка ефективної збутової політики забезпечить зростання обсягів реалізації продукції підприємства, що має позитивний вплив на кінцеві результати діяльності підприємства</p>	<p>Впровадження ефективної збутової та маркетингової стратегії на підприємстві, з метою розширення кількості споживачів та збільшення частки ринку.</p>

Джерело сформовано автором на основі [14, 36].

Щодо досліджуваного підприємства, то варто відмітити, що у 2020 році відбулося збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції. Це стало поштовхом до збільшення прибутковості підприємства за рахунок зниження розміру постійних витрат на одиницю продукції.

Досліджуване підприємства приділяє значну увагу диференціації продукції з метою розширення ринку збуту та пошуку нових споживачів.

Відбувається активізація маркетингової політики, яка розширює коло споживачів як в Україні, так і за її межами.

Управління чистим прибутком підприємства є дуже важливим етапом розвитку компанії, тому існує один з найпоширеніших методів у фінансовому менеджменті для максимізації темпів зростання прибутку – метод фінансового важеля.

Лeverидж – у буквальному розумінні є важелем, певні зміни якого забезпечують істотні зміни в структурі та розмірі власного та запозиченого капіталу. Фінансовий лeverидж виражає взаємовідношення між структурою власного та запозиченого капіталу і прибутку.

Фінансовий лeverидж безпосередньо свідчить, як часто темп зростання чистого прибутку переважає темп зростання валового прибутку. Цей надлишок досягається за допомогою плеча фінансового важеля. Змінюючи лeverидж, ми можемо безпосередньо впливати на норму прибутковості та рівень рентабельності власного капіталу [41].

Ефект фінансового лeverиджу полягає в тому, що компанія змінює прибутковість власних коштів, коли використовує позикові кошти. Таким чином, фінансовий лeverидж є потенційним способом впливу на прибуток через зміни в власному капіталі та боргових зобов'язаннях.

Ефект фінансового лeverиджу досягається шляхом підтримки прибутковості активів компанії вище середньої процентної ставки за боргом.

Різниця між рентабельністю активів підприємства та середньою процентною ставкою є різницею у фінансовому лeverиджі.

Завдяки ефекту фінансового лeverиджу можна оцінити, наскільки збільшується рентабельність власного капіталу, в результаті залучення додаткових коштів в діяльність досліджуваного підприємства. Цей ефект виникає, коли прибутковість вища за процентну ставку за кредитом. Ефект фінансового лeverиджу визначається за формулою:

$$EФВ = (1 - tx) * (EPa - СП) * \frac{ПК}{ВК} \quad (3.1)$$

де EФВ – ефект фінансового левереджу, %;

tx – ставка податку на прибуток, %;

EPa – коефіцієнт і рентабельності активів підприємства;

СП – середній ставка за позиками, %;

ПК – розмір позикового капіталу;

ВК – розмір власного капіталу.

Ефект фінансового левериджу пов'язана із двома складовими:

Диференціал (визначається як різниця між рентабельністю вкладеного капіталу і середньою відсотковою ставкою за занозиченими коштами після сплати всіх податків до бюджету):

$$(1 - tx) * (KBPa - СП);$$

Визначення плеча, як співвідношення величини позикового та власного капіталу підприємства:

$$\frac{ПК}{ВК}$$

Проведемо оцінку ефекту фінансового важеля у досліджуваному підприємстві (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Оцінка ефекту фінансового важеля ТОВ «Агро-плюс» за 2018-2020 рр.

Показник	Роки		
	2018	2019	2020
Ставка податку на прибуток, % (десятковий дріб)	0,18	0,18	0,18
Валовий прибуток, тис. грн.	5083,5	1365	7075,6
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	11 283	14 320	19 715
Коефіцієнт валової рентабельності активів	0,45	0,10	0,36
Середній розмір відсотків за кредитами, % (десятковий дріб)	0,1807	0,1807	0,1807
Позиковий капітал	1 922	1 685	2 959
Власний капітал	9 361	12 635	16 756
Питома вага позикового капіталу у загальній сумі капіталу, %	17,03	11,77	15,01
Ефект фінансового важеля	0,145	0,025	0,102

Джерело: Розраховано автором на основі фінансової звітності

Оцінка ефекта фінансового важеля досліджуваного підприємства свідчить, що протягом досліджуваного періоду він мав позитивне значення, проте прослідковується його зменшення. Позитивне значення даного показника свідчить що залучення позикового капіталу є доцільним для забезпечення підвищення розміру прибутку досліджуваного підприємства та зростання рівня рентабельності власного капіталу. Варто відмітити, що протягом трьох років частка позикового капіталу дещо зменшилася, так у 2018 році зазначений показник становив 17,03%, а в 2020 році він зменшився до від 15,01%, що дана тенденція наочно свідчить про доцільне залучення коштів та підвищення ефективності їх використання господарській діяльності, крім того прослідковується мінімізації ризиків і як наслідок підвищення рівня прибутковості діяльності.

Прибуток в значній мірі забезпечує компанію власними коштами що забезпечує розширення виробництва, стимулює підвищення ефективності процесу виробництва та забезпечення формування грошового фонду на підприємстві. Прибуток є джерелом матеріального стимулювання працівників та власників підприємства. Тому розроблення ефективних і надійних заходів та шляхів зростання розміру прибутку повинно займати провідне місце в стратегії діяльності підприємства.

3.2. Основні резерви підвищення прибутку підприємства ТОВ

«Агро-плюс»

Обґрунтування та вибір стратегії підвищення прибутковості підприємств в Україні значною мірою залежить від стратегії розвитку держави в цілому. Стратегія підвищення прибутковості підприємства може передусім передбачати ефективне використання наявного виробничого та фінансового потенціалу, можливість комплексного використання природно-ресурсного потенціалу, створення територіально-виробничих комплексів. Обґрунтування та вибір стратегії а також її узагальнення та оцінка

передбачає використання комплексної програми, яка охоплює стратегію науково-технічного та соціально-економічного розвитку в цілому.

Однією з найважливіших умов підвищення прибутковості підприємства є ефективне використання матеріально-технічних ресурсів, зокрема це передбачає розробку комплексних планувальних завдань щодо зниження собівартості реалізованої продукції на основі економічного обґрунтування витрат на одиницю продукції.

Стратегія регулювання поточних витрат зосереджена на економічному та раціональному використанні засобів та предметів праці, матеріальних ресурсів у досліджуваному підприємстві. Для цього варто активно і комплексно використовувати можливості щодо вдосконалення організації виробничого процесу та підвищення його технологічного рівня, впровадження науково обґрунтовані методи організації праці з метою зниження виробничих витрат [53, с.123].

При розробці стратегічних рекомендацій щодо регулювання виробничих витрат на підприємстві варто враховувати вищезгадані витрати, які виникають у процесі виробництва.

Витрати виробництва є одними з найважливіші показники, які комплексно характеризують якісні зміни, що відбуваються на підприємстві в обладнанні, технології, організації праці та виробництві і безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності.

Зниження виробничих витрат та собівартості реалізованої продукції є однією з головних умов збільшення прибутку підприємства, підвищення рентабельності та ефективності діяльності в цілому.

Найважливішим у зниженні витрат виробництва є дотримання економії в усіх сферах виробництва та господарської діяльності підприємства із одночасним збереженням якісних характеристик продукції. Послідовне впровадження на підприємстві заходів направлених на зниження собівартості особливо проявляється у зниженні матеріальних витрат на одиницю

продукції, зниженні витрат на обслуговування та адміністрування, усуненні непродуктивних витрат.

Матеріальні витрати займають значну питому вагу в структурі собівартості продукції, так що навіть незначне зменшення витрат сировини, палива та енергії при виробництві одиниці продукції на підприємстві має великий ефект.

Проаналізувавши витрати та фінансові результати в досліджуваному підприємстві варто зазначити, що прослідковується перевищення темпів зростання собівартості продукції над темпами зростання ціни реалізації, що негативно відобразилося на кінцевих результатах. Незважаючи на зростання прибутку підприємства можна прослідкувати зниження його рентабельності, як в цілому так і окремих її складових.

Таблиця 3.3

Прогноз складу витрат ТОВ «Агро-плюс» на 2022 рік, тис.грн

Показники	2020		Прогноз 2022	
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %
Собівартість реалізованої продукції	21036,8	82,92	24632	84,13
Інші операційні витрати	4325,1	17,03	4630,2	15,81
Інші витрати	9	0,04	15	0,05
Разом	25370,9	100	29277,2	100

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Відповідно до динаміки, що склалася в попередні роки проведемо прогнозування витрат у досліджуваному підприємстві на 2022 рік табл. 3.3. Враховуючи щорічні темпи підвищення витрат у ТОВ «Агро-плюс» встановлено, що витрати підприємства у 2022 році зростуть на 15,4% і в 2022 році становитимуть 29277,2 тис.грн. Відповідно до прогнозних значень прослідковується зростання всіх показників. Так, за прогнозами собівартість реалізованої продукції зросте майже на 20% і в 2022 році становитиме 24632 тис.грн дана тенденція пов'язана із зростанням вартості сировини і

матеріалів. Зниження собівартості продукції можна забезпечити головним чином за рахунок підвищення рівня продуктивності праці. Із зростанням продуктивності праці прослідковується скорочення витрат на оплату праці та зменшення їх питомої ваги в структурі собівартості реалізованої продукції.

Варто зазначити, що за прогнозами питома вага собівартості реалізованої продукції в загальній їх кількості зростає і 2022 році складе 84,13%. Ждана ситуація є закономірною для сільськогосподарських підприємств, оскільки основним видом діяльності є виробництво і реалізація продукції. Інші операційні витрати за прогнозами зростуть менше ніж на 7% і становитимуть у 2022 році 4630,2 тис.грн, в зальній структурі їх частка за прогнозами зменшиться. Найменше за прогнозами в структурі витрат займатимуть інші витрати 0,05%, дана ситуація пов'язана із динамікою попередніх років, хоча прослідковується незначне зростання даного показника.

В сучасних умовах для аналізу витрат підприємства використовується розрахунок економічних факторів. Економічні фактори повною мірою охоплюють усі елементи виробничого процесу – засоби та предмети праці і відображають головні напрямки роботи підприємства направлені на зниження собівартості: підвищення ефективності виробничого процесу; розвиток основних напрямків наукових досліджень та розробок, впровадження їх результатів у виробничий процес; здешевлення виробництва продукції без втрати її якості; зменшення адміністративних та інших накладних витрат; усунення невикористаних та непродуктивних витрат виробництва та уникнення їх втрат [42, с.243]

Вирішальною передумовою зниження витрат у компанії є безперервний технічний прогрес при впровадженні нових технологій. Комплексна механізація та автоматизація всіх виробничих процесів в аграрному виробництві, удосконалення технології виробництва, впровадження новітніх матеріалів дозволяють істотно знизити собівартість реалізованої продукції.

З метою оцінки прогнозних показників ефективності діяльності, першим етапом було здійснено прогноз структури витрат виробництва на 2022 рік. Проте слід зазначити, що прогнозування не обмежується пасивною роллю прогнозування майбутніх подій. З врахуванням прогнозних показників

розробляються цільові програми, які показують можливі шляхи та ресурси, щодо їх реалізації. Прогноз базується на врахуванні взаємодії факторів та їх впливу на процеси в майбутні періоди, а також з врахуванням глобальних тенденцій економічного розвитку. Для аналізу динаміки зазначених показників використовуються наступні показники: абсолютне зростання; темп зростання; темп приросту; а також їх середньорічне зростання.

Витрати підприємства знаходяться в тісному взаємозв'язку з показниками ефективності виробництва. Вони відбивають велику частину вартості продукції і залежать від умов її виробництва і реалізації.

З ростом обсягу випуску продукції прибуток підприємства збільшується не тільки за рахунок зниження собівартості, але і внаслідок збільшення кількості продукції, що випускається. Таким чином, чим більше обсяг виробництва продукції, при інших рівних умов, тим більшим є прибуток який отримує підприємство.

Прогноз доходів на 2022 рік у ТОВ «Агро-плюс» наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Прогноз доходів ТОВ «Агро-плюс» на 2022 р., тис. грн.

Показники	2020		Прогноз на 2022 р.	
	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %
Дохід від реалізації продукції	31955,5	98,46	36425	98,41
Інші операційні доходи	414,6	1,27	501,3	1,35
Інші доходи	82	0,25	87	0,24
Разом	32452,1	100	37013	100

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Аналіз прогнозних показників доходів ТОВ «Агро-плюс» свідчить, що до 2022 року доходи підприємства підвищаться на 14% і складуть 37013 тис.грн. зростання зазначеного показника пов'язано перш за все із

тенденціями, що склалися в попередні роки, оскільки дане прогнозування

відбувалося з застосуванням методу рядів динаміки. Щодо решти показників то варто зазначити, що дохід від реалізації продукції зросте майже на 14 відсотків становитиме 36425 тис.грн., підвищення зазначеного

показника пов'язано головним чином із зростанням обсягу виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, що виробляється досліджуваним

підприємством. За рахунок зростання даного показника головним чином зріс дохід підприємства, оскільки чистий дохід в структурі становить більше 84%.

Щодо інших видів доходів то прослідковується аналогічна тенденція, так

інші операційні доходи підвищаться у 2020 році до 501,3 тис.грн, тобто

майже на 20%, щодо інших доходів то їх зростання є незначним і в структурі доходів вони займають лише 0,24%.

Здійснивши прогноз показників доходів та витрат до 2022 року, з метою перспективних аналізів діяльності проведемо оцінку прибутковості

діяльності ТОВ «Агро-плюс».

Таблиця 3.5

Прогнозні показники ефективності результатів діяльності ТОВ «Агро-плюс» у 2022 р.

Показники	2020	Прогноз у 2022	Абсолютне відхилення, тис.грн	Відносне відхилення, %
Валовий прибуток, тис.грн	10918,7	11793	874,3	108,01
Прибуток від іншої операційної діяльності, тис.грн	7081,2	7736,1	654,9	109,25
Чистий прибуток, тис. грн.	7 075,6	7156,3	80,7	101,14

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Так, прогнозні показники ефективності результатів діяльності ТОВ «Агро-плюс» табл. 3.5 свідчать, що за прогнозами у 2022 році чистий прибуток підприємства складатиме 7156,3 тис.грн, хоча зростання даного показника є незначним проте прослідковується позитивна динаміка. Данга ситуація пояснюється тим, що у 2019 році у підприємства було значне зменшення зазначеного показника. Валовий прибуток зростає майже на 9% і в 2022 році складе 11793 тис.грн, хоча зростання є відносно незначним, проте для аграрних виробників така тенденція є типовою, що пов'язано із значним зростанням собівартості продукції та диспаритетом цін між сільськогосподарською та промисловою продукцією (рис.3.2)

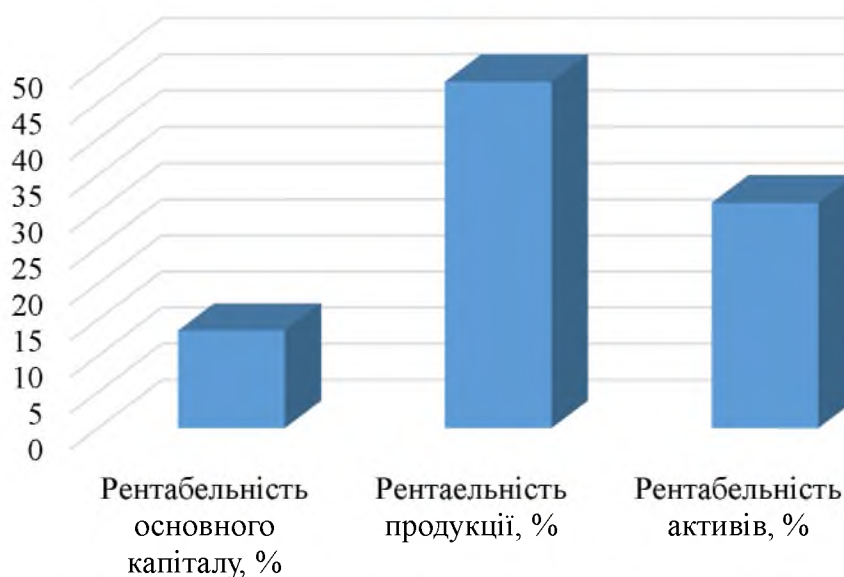

Рис. 3.2 Прогноз показників рентабельності ТОВ «Агро-плюс» у 2022 році, %

Слід зазначити, що для підвищення ефективності діяльності підприємства, зниження витрат і підвищення ціни реалізації з урахуванням індивідуальних особливостей підприємства, необхідно вдосконалити кожен структурний елемент системи управління прибутком підприємства.

Цілісність повинна бути основною характеристикою системи управління прибутком, яка реалізується шляхом тісного взаємозв'язку найважливіших структурних компонентів систем.

Починаючи з періоду проектування товарів та підготовки до виробництва формуються характеристики технології виробництва та його організації. Для успішного виконання всіх завдань, які покладаються на кожний конструктивний елемент управління прибутком підприємства, необхідно вдосконалити всі структурні елементи.

Для безперервної роботи системи управління прибутком підприємства у ній повинні функціонувати всі необхідні підсистеми (рис.3.3)

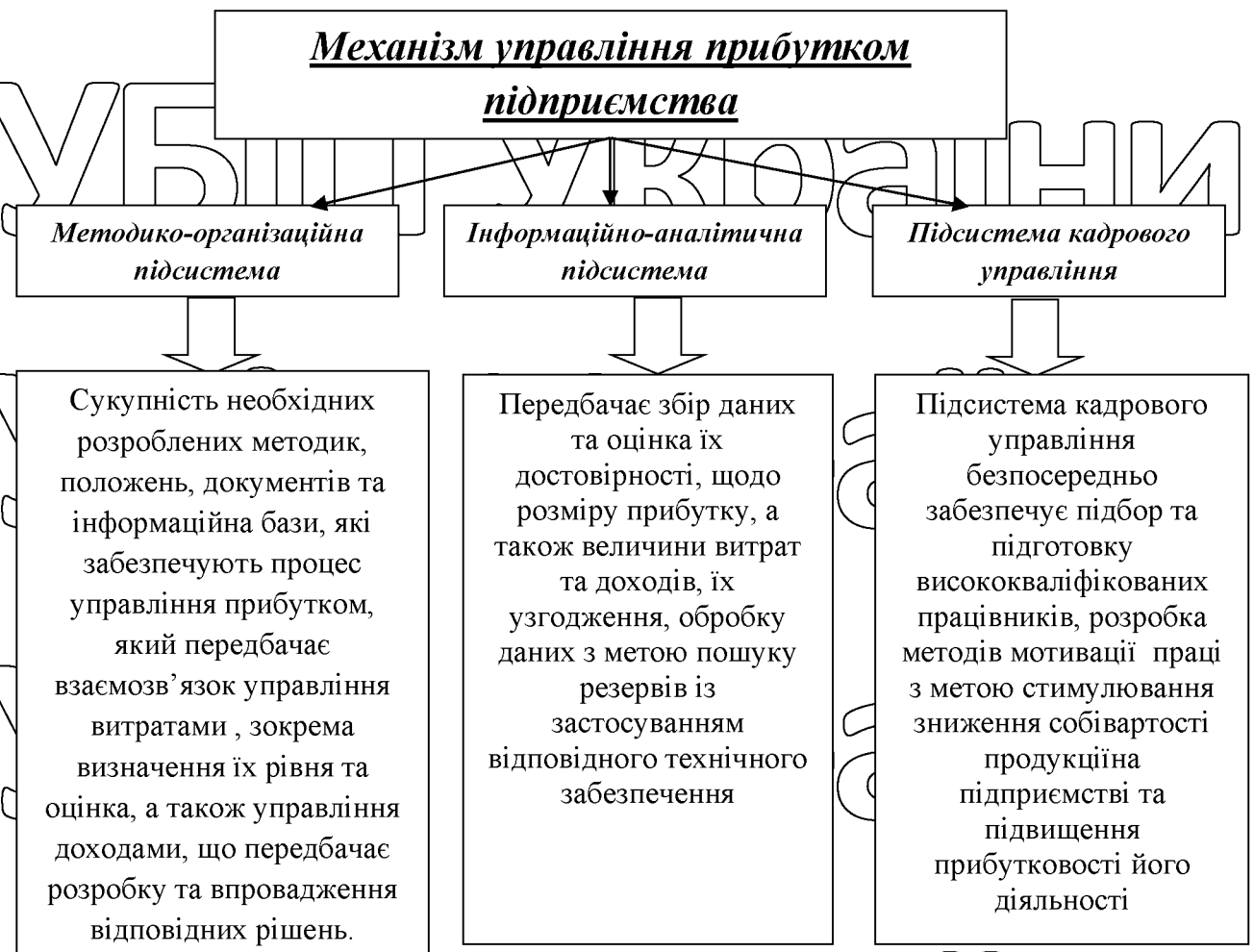

Рис. 3.3. Основні забезпечуючі підсистеми механізму управління прибутком підприємства

Взаємозв'язок зазначених підсистем (рис.3.3), рівень їх ефективності, забезпечує функціонування системи оптимізації формування прибутку, здійснення даного завдання пов'язане із управлінням виробничими,

адміністративними, фінансовими, маркетинговими та інших витратами, що формуються у процесі господарської діяльності підприємства.

Основною функцією економічної складової організаційно-економічного механізму управління прибутком підприємства, на нашу

думку, є обґрунтування економічних завдань, які повинні бути досягнуті під час господарської діяльності підприємства на основі управління витратами та доходами на підприємстві. Відповідно до цих визначених цілей економічна

складова організаційно-економічного механізму має базуватися на показниках ефективності управління процесом формування прибутку

підприємства, що дає можливість оцінити рівень досягнення цілі безпосередньо через організаційно-економічний механізм. Ці показники ефективності є результатом і безпосередньо залежать від сукупності

взаємопов'язаних інших показників, за допомогою яких забезпечується управлінський вплив на процес формування прибутку підприємства. Тобто,

якщо зміни одного з результативних показників призводять до зміни інших елементів та відхилень підсумкового показника ефективності, то завданням організаційно-економічної підсистеми є розрахунки зазначених показників та обчислення їх взаємного відхилення.

Зрозуміло, що не вся сукупність економічних показників, які необхідно визначати в складовій організаційно-економічного механізму управління прибутком підприємства, безпосередньо оцінюються на кожному окремому

підприємстві, оскільки вони притаманні не всіх видам діяльності. Наприклад, рівень виробничих витрат на одиницю продукції піддається безпосередньому

впливу керівництва тоді як на рівень ринкових цін вони не мають безпосереднього впливу. Проте обидва показники необхідно враховувати при управлінні процесом формування прибутку підприємства. Отже

організаційно-економічний механізм має враховувати цілий ряд важелів впливу на нормативні показники, які безпосередньо залежать від діяльності

підприємства та можуть бути враховані при розробці ефективної стратегії його розвитку.

Удосконалення системи управління прибутком має на меті постійний пошук та визначення виробничих резервів планування та аналізу витрат за окремими складовими, пошук шляхів підвищення ціни реалізації за рахунок покращення якісних характеристик, сприяння ресурсозбереженню та зниженню витрат для зростання ефективності фінансово-господарських результатів діяльності досліджуваного підприємства.

3.3 Застосування фінансового планування з метою підвищення прибутковості аграрних підприємств

Для покращення системи фінансового управління досліджуваному підприємству варто адаптувати існуючу політику щодо управління прибутком підприємства, оборотними коштами, довгостроковими фінансовими інвестиціями.

Для підвищення ефективності діяльності підприємства доцільно забезпечити зростання власних обігових коштів, це можна досягти за рахунок збільшення високорентабельних видів продукції рослинництва, диверсифікувати активи господарства та налагодити прозорий ринок землі.

Варто відмітити, компанія доцільно закласти міцну основу щодо сталого розвитку та намагатися використовувати всі можливості для задоволення потреб споживачів відповідно до норм чинного законодавства щодо охорони навколишнього середовища та соціальної відповідальності.

Фінансове планування, як і будь-який інший процес, в кінцевому випадку має на меті втілення планів у виробничий процес та постійний моніторинг за їх виконанням. Завдяки прогнозу досягається баланс між виробництвом і реалізацією продукції, попитом і пропозицією на відповідному ринку.

Довгострокове планування і прогнозування передбачає визначення основних джерел довгострокового фінансування і пов'язано в основному із розробкою інвестиційного проекту. Однак без поточних фінансових

прогнозів та постійного їх моніторингу, щодо виконання запланованих показників неможливо досягти довгострокових планів.

Основними перешкодами на шляху до запровадження бюджетування та фінансового планування в господарствах є:

- в більшості аграрних підприємств (не враховуючи агрохолдинги) розробкою фінансових планів займається головний бухгалтер, на якого крім планування та прогнозування покладасться багато функціональних обов'язків;

- форми більшості планово-економічних документів для фінансового аналізу є незручними і потребують значних затрат часу для їх вивчення;

- процес планування повинен розпочинатися з виробничого процесу, а не з дослідження попиту на відповідному ринку;

- при здійсненні фінансового планування в основному застосовується метод ціноутворення;

- незважаючи на важливість фінансового планування в компанії, воно не має можливості забезпечувати досягнення стратегічних цілей компанії, зокрема отримання максимального прибутку та економічне зростання це пов'язано з тим, що управлінські рішення приймаються відповідно до поточної ситуації та у відповідь на поточні проблеми.

Варто відмітити, що причини збільшення застосування фінансового планування у більшості підприємств є наступні:

- існує багато зовнішніх факторів, незалежних від компанії, які впливають на фінансовий стан компанії та кінцеві результати діяльності протягом планового періоду;

- значна кількість цих факторів не можна оцінити кількісно або їх визначення є досить трудомістким;

- певний ряд факторів у момент планування достовірно оцінити досить складно;

- достовірність фінансових планів зростає, якщо аналізувати не конкретні значення факторів, а їх певний діапазон значень.

Для перспективного розвитку фінансового планування у сільськогосподарських підприємствах варто використовувати статистичні, економіко-математичні та інші методи для прогнозування майбутніх результатів діяльності. Звичайно, чим точніше буде прогноз, тим вищі

кінцеві результати отримає компанія, але покладатися виключно на результати прогнозу було б не доцільно. По-перше, довгострокові прогнози мають низьку точність. По-друге, жоден прогноз не може передбачити

нетипові ситуації та їх вплив на діяльність підприємства. По-третє, прогноз, який ґрунтується на найбільш вірогідних ситуаціях, передбачає складання конкретного фінансового плану, який в результаті нетипових подій втрачає свою цінність, і перед підприємством постає необхідність розробки нового фінансового плану [43].

Для сільськогосподарських підприємств господарства важливо здійснювати фінансове планування з використанням сценарних прогнозів, оскільки в умовах перехідного періоду можна підвищити рівень достовірності фінансових планів шляхом виявлення та аналізу чинників, що визначають особливості розвитку сільського господарства та оцінюють стан господарської діяльності і потенційні можливості розвитку у майбутньому у

зв'язку з інституційним середовищем.

Впровадження реалізації фінансового планування з використанням сценарних прогнозів у практику фінансового менеджменту сільськогосподарських підприємств повинно відображати специфіку організації фінансової діяльності суб'єкта господарювання та можливості зміни через реформування господарства.

Провідними принципами організації фінансової роботи у сільськогосподарських підприємствах є:

– планування, суть якого проявляється в тому, що структурні підрозділи підприємства повинні здійснювати фінансову роботу відповідно до складеного та затвердженого фінансового плану. Варто відмітити, що не усі фінансові плани є складовими управління в сільськогосподарських

підприємствах, оскільки вони складаються в цілому по підприємству і не враховують особливості діяльності та вимога структурних підрозділів,

– фінансове забезпечення, він проявляється в тому, що прибуток структурних підрозділів сільськогосподарського підприємства дає змогу фінансувати діяльність підприємства та напрямки його розвитку не лише у звітному періоді, а й на перспективу.

– фінансові резерви, даний принцип реалізується в результаті здійснення фінансового забезпечення, тобто при розробці планів розвитку визначаються резерви які можна залучити.

Основними проблемами, які впливають на ефективність фінансового планування діяльності сільськогосподарського підприємства та управління прибутком підприємства є наступні:

обмеженість земельних ресурсів, як основи ведення господарської діяльності;

відсутність інвестиційних коштів в галузі з вираженою нестачею власного капіталу та прибутку аграрних підприємств для забезпечення його розвитку;

значний розрив між можливостями запровадження інноваційних технологій у виробничий процес та підготовкою кваліфікованого персоналу обмежені можливості для диверсифікації активів підприємства.

Тому з метою подальшого розвитку досліджуваного підприємства та для покращення фінансових результатів діяльності, варто звернути увагу на наступні заходи: розвиток усіх напрямки діяльності; збільшувати матеріально-технічну базу з метою нарощування обсягів виробництва; постійне оновлення основних засобів для підвищення ефективності їх використання; забезпечення досягнення стабільного прибутку та рентабельності виробництва основних видів продукції за рахунок інвестицій в дані галузі; впровадження в діяльності підприємства енергозберігаючих технологій та покращення існуючої інфраструктури.

Крім того, досліджуваному підприємству варто здійснити оптимізацію управління запасами, в результаті зростання запасів на 10-15% відбудеться зростання дебіторської заборгованості на 20-25%. Причиною даного збільшення, як правило, є збільшення вартості комплектуючих, запчастин для ремонтних потреб та інструменту, неефективність системи логістики та маркетингу, збільшення собівартість сировини, матеріалів та запасних частин, що використовуються у виробничому процесі.

Тому варто використовувати політику, щодо нормалізації оборотних коштів, яка передбачає проведення наступних заходів: розробка та запровадження комплексної автоматизації, що передбачає розрахунок оптимального нормативу оборотного капіталу; обґрунтоване нормування оптимальної величини запасів для кожного окремого виду матеріального ресурсу, що використовується; коригування норм оборотних коштів із змінами технології та організації процесу виробництва.

Фінансове планування передбачає застосування комплексу заходів, що включають розрахунок розмірів та структури активів і зобов'язань, аналіз грошових потоків, доходів і витрат, напрямків використання наявних ресурсів, механізму визначення фінансової адаптивності та економічної ефективності запланованих показники з урахуванням чинників зовнішнього середовища у вигляді реалізації обраної стратегії на період дослідження.

Основними завданнями фінансового планування в сучасних умовах господарювання є:

- забезпечення виробничої та інвестиційної напрямків діяльності компанії необхідними фінансовими ресурсами;
- формування ефективних економічних відносин з учасниками ринку, банківськими установами, бюджетними організаціями, страховими компаніями. та ін.;
- систематизація напрямків найбільш ефективного вкладення коштів, економічно обґрунтована визначення ефективності їх використання;

• визначення основних напрямків збільшення прибутку за рахунок ефективного використання матеріальних, фінансових та трудових ресурсів суб'єкта господарювання;

• постійний моніторинг та контроль за формуванням і ефективним використанням оборотних коштів.

Процес фінансового планування передбачає розроблення планів пов'язаних з виробничою діяльністю суб'єкта господарювання. Тому планові фінансові показники мають базуватися на планах щодо обсягів виробництва, асортименту продукції, собівартості одиниці реалізованої продукції та визначати необхідні фінансові передумови для успішної реалізації поставлених завдань.

Останніми роками спостерігається тенденція, що застарілі методи планування замінюються новими, автоматизованими методами з використанням необхідного програмного забезпечення в поєднанні з інформаційними технологіями, а також впроваджуються новітні системи внутрішнього менеджменту з метою підвищення ефективності управління бізнес-процесами.

Вибір того чи іншого методу фінансового планування безпосередньо залежить від сукупності різноманітних факторів, серед яких: терміни планового періоду, завдання та цілі планування, інформаційно-аналітична база, професійна кваліфікація керівників, доступ до програмних продуктів, тощо. Практичний досвід свідчить, що підприємства, які використовують відповідні методи фінансового планування, можуть найбільш ефективно організувати фінансово-господарську діяльність, оскільки фінансове планування має на меті забезпечення реальної економії коштів і часу. Отже, сьогодні фінансове планування є одним із ефективних альтернативних фінансових інструментів, за допомогою яких аграрні підприємства коригують свою фінансову діяльність та забезпечують зміцнення свого фінансового становища. Якщо приділити трохи уваги методам розроблення фінансового планування в суб'єктів господарювання даної галузі, можна

зміцнити їх фінансову стійкість, створити сприятливі умови для отримання прибутку, підвищити рівня рентабельності, платоспроможність, які в повній мірі забезпечать самофінансування компанії.

Отже варто зазначити, що фінансове планування - це процес розроблення систем фінансового планування, а також визначення сукупності прогнозних показників для забезпечення ефективного розвитку суб'єкта господарювання необхідними фінансовими ресурсами та ефективності його господарської діяльності в майбутнє збільшитися. Різноманіття методів фінансового планування, що можуть застосовуватися аграрними суб'єктами господарювання, свідчить про можливість більш ефективного застосування наявних у підприємства ресурсів у всіх видах його діяльності.

ВИСНОВОК ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Прибуток характеризує фінансовий результат підприємства і є показником, який найкраще відображає ефективність виробництва, обсяг та якість продукції, рівень витрат. Прибуток використовується для фінансування науково-технічних та соціально-економічних заходів для забезпечення розвитку підприємства та підвищення заробітної плати працівників. Прибуток дає можливість підприємству фінансувати власні потреби, задовольняти соціальні потреби власника та працівників компанії. Прибуток також є основним джерелом надходжень коштів до всіх рівнів бюджету та погашення боргів компанії перед кредиторами та інвесторами. Тому показники прибутку підприємства є найважливішими при оцінці ефективності діяльності підприємства, визначення ступеня його надійності та фінансового благополуччя.

Управління прибутком, варто розглядати, як процес побудови та впровадження найбільш ефективних управлінських рішень щодо формування, та використання кінцевих результатів діяльності суб'єктів господарювання з метою підвищення фінансової стабільності та ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в майбутньому. У сучасних умовах господарювання прибуток є основним фактором стимулювання виробництва та забезпечує фінансову основу для його розширення з метою задоволення соціальних потреб.

На величину прибутку підприємства впливає ряд факторів, які зазвичай класифікують на внутрішні і зовнішні. До внутрішніх факторів відносять: зміна масштабів виробництва, витрати на виробництво продукції; цінова політика; якість та асортимент виробленої продукції; ефективне використання ресурсів компанії; облікова політика суб'єкта господарювання щодо оцінки запасів, обліку доходів і витрат тощо. Зовнішні фактори, що безпосередньо впливають на рівень прибутку компанії, включають інфляцію; зміну ринкової кон'юнктури, попиту та пропозицію на продукцію, що

виробляється підприємством, купівельну спроможність населення, загальні економічно-соціальні умови тощо.

Провівши фінансово-економічну характеристику ТОВ «Агро-плюс» встановлено, що ефективність використання активів у досліджуваному підприємстві поступово підвищується, на 7,7 відсотків протягом досліджуваного періоду. Щодо негативної динаміки можна відмітити зменшення оборотності матеріально-виробничих запасів на підприємстві.

Щодо показників ліквідності то варто відмітити, що коефіцієнт абсолютної ліквідності хоч і мав тенденцію до зростання, так у 2020 році він зріс у два рази в порівнянні з 2018 роком проте його значення є значно нижчим нормативного. Провівши оцінку фінансово-економічного стану діяльності досліджуваного підприємства, можна зробити загальний висновок, що

основні фінансові показники мають неоднозначну динаміку. Щодо показників ділової активності прослідковується позитивна динаміка, проте ряд показників ліквідності свідчать про негативні тенденції. Щодо показників майнового стану то варто відмітити значну частину зношених основних засобів.

Проведений аналіз динаміки валового прибутку свідчить, що протягом досліджуваного періоду він зріс. Варто відмітити, що незважаючи на зростання зазначеного показника і порівнянні із зростанням чистого доходу пояснюється головним чином тим, що темпи зростання собівартості значно перевищують темпи зростання чистого доходу. Аналіз динаміки чистого прибутку свідчить, що протягом досліджуваного періоду він зріс майже на 40%.

Щодо відносних показників прибутковості варто відмітити, що рентабельність продукції протягом досліджуваного періоду зменшилася на, проте залишається на досить високому рівні. Щодо рентабельності капіталу то також варто відмітити суттєві коливання даного показника.

Проведений аналіз зміни факторів на валовий прибуток свідчить, що валовий прибуток протягом досліджуваного періоду зріс, основні фактори,

які зумовили цю зміну є: зміна обсягів реалізації продукції збільшила валовий прибуток на 1193,67 тис. грн.; в результаті зміни структури продукції, що реалізується зазначений прибуток зріс на 264,81 тис. грн.; зміна рівня виробничих витрат на 1 гривню продукції, що реалізується мало найбільш

суттєвий вплив оскільки за рахунок цього прибуток збільшився на 4252,17 тис. грн. Проведені дослідження свідчать, що всі досліджувані фактори мали позитивний вплив оскільки під їх впливом прибуток зростає.

Оцінка ефекта фінансового важеля досліджуваного підприємства свідчить, що протягом досліджуваного періоду він мав позитивне значення, проте прослідковується його зменшення. Позитивне значення даного показника свідчить що залучення позикового капіталу є доцільним для забезпечення підвищення розміру прибутку досліджуваного підприємства та зростання рівня рентабельності власного капіталу. Варто відмітити, що протягом трьох років частка позикового капіталу дещо зменшилася, дана тенденція наочно свідчить про доцільне залучення коштів та підвищення ефективності їх використання господарській діяльності, крім того прослідковується мінімізації ризиків і як наслідок підвищення рівня прибутковості діяльності.

Основною функцією економічної складової організаційно-економічного механізму управління прибутком підприємства, на нашу думку, є обґрунтування економічних завдань, які повинні бути досягнуті під час господарської діяльності підприємства на основі управління витратами та доходами на підприємстві. Відповідно до цих визначених цілей економічна складова організаційно-економічного механізму має базуватися на показниках ефективності управління процесом формування прибутку підприємства, що дає можливість оцінити рівень досягнення цілі безпосередньо через організаційно-економічний механізм. Ці показники ефективності є результатом і безпосередньо залежать від сукупності взаємопов'язаних інших показників, за допомогою яких забезпечується управлінський вплив на процес формування прибутку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антоноук Р.Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства 2012. № 126. С. 50–55.

2. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства: підручник. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2013. 585 с.

3. Бандурака О.М., Коробов Н. Л., Орлов П. І., Петрова К. Л. Фінансова діяльність підприємств. К.: Либідь, 2003. 296 с.

4. Баскакова О.В. Экономика предприятия (организации). Х.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2015. 372 с.

5. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств. Держава та регіони. 2016. № 5. С. 21-23.

6. Білик М. Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування : монографія. К. : ЛанГот, 2012. 280 с.

7. Білик Т. О. Теоретичні аспекти прибутку. Формування ринкових відносин в Україні. 2005. № 8. С. 167 - 173.

8. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств. К.: Нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 780 с.

9. Блонська В. І. Прибуток – особливості його формування та використання в ефективному управлінні підприємством. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.5. С.179 – 185.

10. Блонська, В. І. Вдосконалення формування і використання прибутку підприємств. Науковий вісник Національного технічного університету України. 2008 № 18(1). С. 122-128.

11. Богацька Н.М. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення. За матеріалами міжнародної конференції [Електронний ресурс]: <http://rusnauka.com/>

12. Буряковський Б.Б. Удосконалення методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємства. К: Економіка, 2013. 365с.

13. Войцеховська Ю. В. Методи прогнозування розвитку виробничого потенціалу підприємств [Електронний ресурс] Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14100/1/7_4248_Vis_725_Ekonomika.pdf

14. Гаватюк, Л. С. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання. Економіка та суспільство 2017. № 9. С. 363-367. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/62.pdf

15. Гавранм В. Я., Середницька Х. Т. Дослідження особливостей формування прибутку організації в сучасних умовах господарювання. Формування ринкових відносин в Україні, 2016. № 847. С. 55-60.

16. Дослідження факторів впливу на прибутковість підприємства та пошук резервів збільшення прибутку. Ефективна економіка. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5862>

17. Дронова А. Ю. Рентабельність як складова оцінки ефективності діяльності торговельних підприємств на ринку нафтопродуктів України. Економіка промисловості. №53, 2011. С. 140-146.

18. Дыбаль, С. В. Фінансовий аналіз: теорія и практика: учеб. Посібник. СПб. : Издательский дом «Бизнес - пресса», 2005. –304 с.

19. Економіка підприємства: Навчальний посібник / За ред. А.В.Шегди. К.: Знання-Пресс, 2011. 431с

20. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2003. 680 с.

21. Єфіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. Випуск №3.. С.123-127

22. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посіб. А. М. Єріна. К. : КНЕУ, 2001. 170 с.

23. Жовча О.М. Розробка комплексного показника економічних результатів з урахуванням впливу економії витрат. Бізнес-інформ 2011. № 10. С. 59-61

24. Жук О.І. Прибуток, основний чинник фінансових результатів діяльності. Вісник "Економіка. Проблеми економічного становлення" 2013 №3 с.44 – 50

25. Ковальчук І.В. Економіка підприємства. К.: Знання, 2012. 679 с.

26. Круш П.В. Внутрішній економічний механізм підприємства : посібник. К. : ЦНЛ, 2008. 206 с

27. Кучерява А. С. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2015. №40. С. 38 – 41.

28. Лойко В.В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання. Міжнародний научний журнал. 2015. №7. С. 68-71

29. Манів З.О. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.:Знання, 2015. 580с.

30. Мельнь О.В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва», 2015. № 25. С. 123–126.

31. Мельнь О.В. Актуальність питань розробки напрямів підвищення прибутковості підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. №8. С. 91 –94.

32. Методичні рекомендації оцінки впливу змін економічних факторів на результативні показники прибутку, рентабельності виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг). Григор Н.М., Крехівський О.В., Ніколаєнко Н.Л., Байдаченко Т.Г., Тарасова А.П., Чернопащенко М.С. К.: ДП ДКТЕД, 2007. 140 с.

33. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства. Київ: К. Вища школа, 2013. 235с.

34. Орехова А.І. Економічна сутність категорії прибуток. Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». 2013. №7. с. 313- 316.

35. Осипова Г.В. Теоретичні аспекти трактування прибутковості в сучасних умовах господарювання. Управління розвитком. 2012. №1. С. 82-84.

36. Основи економічних знань: навч. посіб. А.С.Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Вища школа, 2002. 543 с.

37. Осовська Г.В. Економічний словник. К. : Кондор, 2007. 358 с.

38. Партола А. С. Шляхи підвищення прибутковості підприємства. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти. 2017. С. 679-684.

39. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства. Збірник наукових праць держ. вищ. навч. закладу «Укр. академія банківських справ НБУ». 2010. № 28. С. 79–85.

40. Петрига О. М. Економіка аграрного підприємства: навчальний посібник. Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Локс», 2016. 498 с.

41. Петришин Н. Система стратегічних показників діяльності машинобудівних підприємств. Регіональна економіка. 2012. № 4. С. 173–184.

42. Полещук І.Ф. Особливості факторного аналізу прибутковості підприємства. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://irtkonf.org/kpedn-poleschuk-if-voloschuk-yuv-galkina-iv-osoblivosti-faktornogo-analizu-pributkovosti-pidpriemstva>

43. Романова Т.В., Даровський Є.О. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах. Ефективна економіка. 2015. № 4. С. 140-149.

44. Руда Г.В. Аналіз ефективної діяльності підприємства: необхідність та методика. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 4 (20), 2014. С.109-111.

45. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. / 3-тє вид., випр. і доп. К.: Знання, 2014. 668 с.

46. Самоїленко О. А. Методи оцінки фінансових ризиків [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.confcontact.com/2008jule/samojlenko.htm>.

47. Сисоева І. М. Моделі прогнозування прибутку підприємства в залежності від методів облікової політики. Режим доступу : <http://intkonf.org/s/soeva-im-modeli-prognozuвання-pributku-pidpriemstva-v-zalezhnosti-vid-metodiv-oblikovoyi-politiki>

48. Сидяга Б.В. Проблеми формування та використання прибутку комерційних підприємств. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2014. Вип. 3. С. 144–152.

49. Теоретико-методологічні аспекти стратегії забезпечення прибутковості підприємства. Причорноморський вісник. 2009. № 154. С. 27-31.

50. Филиппова Т.А., Серебрякова Д.И., Пути повышения прибыли на предприятии. Наука и экономика, 2015. (№ 2). С. 57-59.

51. Христюк В. А. Бова. Економічна сутність категорії прибуток. Актуальні проблеми економіки та управління. 2017. №3. С.56-62

52. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности. Х.: ИНФРА, 2016. 415 с.

53. Щегкін Д. С. Управління прибутком підприємства. Управління розвитком. 2010. № 1(77). С. 109–110.

54. Шипіна С. Б. Сутність поняття «фінансові результати» як об'єкта бухгалтерського обліку. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. Житомир, 2012. № 1 (59). С. 229–232.

55. Ширягіна О. Є. Автоматизація моделей прогнозування прибутку. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 11. С. 251–263.

56. Ширягіна О. Є. Автоматизація моделей прогнозування прибутку. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 11. С. 251–263.

57. Шуліков А. Е. Статистичне дослідження часових рядів цін на B2B-ринку. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. Харків : НАУ ХАІ, 2011. № 2(14). С. 125–135.

58. Черниш С.С. Економічний аналіз: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2014. 312 с.

59. Юрчишена Л. В. Моделювання прибутку на підприємстві. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 2. Т. 3. С. 88–93.

60. Янковий В.О. Економічна беззбитковість як критерій антикризового управління підприємство. Одеса: Атлант, 2010. 320с..

61. Янковий О. Г. Дослідження чутливості прибутку підприємства за допомогою граничного аналізу. Південноукраїнський правничий часопис Одеського державного університету внутрішніх справ. 2009. Вип. 1 С. 253–255.

62. Яловий Г.К. Концептуальні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2016, вип. 18. С. 115-124.